

ШЫН

Совет Эвилелиниң Коммунистг партиязыны
Тыва область болгаш Кызыл хоорай комитеттеринин,
ажылчы чоңнар депутаттарынын область Советинин органы

1954
НОВАРЬ
30
ВТОРНИК
№ 236 (3173)

ӨРТӨЭ 20 КОП.

Совет Эвилелинде (1 ары).
Совет армия—уран-чечен литературада
(1 арын).
А. Я. Вышинскийни орункуштаны
(2 арын).
А. Тарасов.—Социалистг чарыш—бу-
дугага планын күтүсидириниң үндөсүн
(2 арын).
М. Чамбал-оол.— Чуртталга болжыны-

рынның тудуушкун планын күтүсидир (3
арын).
Д. Сиорно-оол.—Тудуг ажылыгыга ууру-
тулганы күтүсидирер (3 арын).
Х. Борбай-оол.— Четкестер биле энте-
жип болбас (3 арын).
В. Смирнов.— Албани улустун аял-
дыг байырлаан (3 арын).

Тайбынның Бүгү-делегей Чөвүлелиниң
сессиязы (4 арын).
Совет чакаткы 1954 жылдын ноябрь
13-теги нотазына Швейцариянык каза-
нык харылыгы (4 арын).
Германиянык коммунистг партиязы-
га ууру Бардрузе суд чорудугазына
Макс Рейманык делегация (4 арын).

Улустар тайбыңны камгалаар деп долу ШИИТПИРЛИГ

Стокгольмга ноябрь 23-те Тайбынның Бүгү-делегей Чөвүлелиниң сессиязы болу-
нуң ажылың дооскан. Сессиянын кырк-
чакы амыг үдө делегей байдыктын
чугала айтырыларын талаш-биле
шиитпирлерни бир үн-биле күтүп алган.

Европага тайбынны болгаш аймыл чок
чорукту хандылар дугайында айтырыл-
ганы чугалажыры сессиянын ажылынын
төп черин эгелен. Ол чере ындыг болур
ужураут: чүгө Европа дикке эвес, харын
база бүгү делегейге тайбынның салымы
оң айтырыгын шийтпирлердин хамаар-
дыр. Делегейниң агрессия бүктүрери
Европаның төвүнге дайыннык чаа одада
тургузары-биле бопон республиканың де-
вискариде герман милитаризмин даа-
шыл биле катат төртүндүрүп турарын көр-
гөш, улустар дүрүм баугаар дүгүрөзүнниң
болуп турар.

Ол айтырыгын чугалажыры сессиянын
ылгын түндүрлер дикке улуң ужуру-
дуздыг. Кореяга болгаш Индия-Кыдатка
дайыннык доогулар, оң ылгын «Европа-
ны камгалаа шийтпирлериниң» төлө-
видиниң күлөсөйиң барганы улустар а-
разынын шийтпирлериниң айтырыларын
тайбынның болгаш аймыл чок чорукту
өргө-ажыктарына ажыктыг кылдыр та-
зырып шийтпирлер деп бүгү делегейни
идеткен турганда, лондон болгаш шариж
дугуружаалары улустарнык мурунга
чаа аймылны тургузуп турар: герман ше-
ринги катат төртүндүрүп — ол дугу-
жудаларыны соорулгазы оң. Ол дугуру-
жалар чаа улам улуг үр-үдкениң дайыннык
аймылын күтүсидирин турар.

Бо үдө тайбынны ынакшыдыг улустар-
нын мурунунда туруп турар соорулгазы
шүүт төдөргай. «Лондон болгаш шариж
дугуружаларын бадылаарына ууру
улустар демисижер журулура» — деп Тай-
бынның Бүгү-делегей Чөвүлели айтып
турар. Герман болгаш астри айтырыл-
ганы талаш-биле дөргүрүлгөни аразына
чугалажымынны дон-доран аял-
дар күдөй Тайбынның Бүгү-делегей Чө-
вүлелиниң улустарга кайгырымында иле-
рини турар. Оң-биле кады Тайбынның
Бүгү-делегей Чөвүлели европа күрүне-
риниң аймыл чок чорукту болгаш бүгү
чурттар аразында кады ажыдажылганы
аргазы-биле ниити чечектелишкенини
хандылар төлөкө, бүгү европа күрүне-
риниң аразына чугалажымыннылар,
оларын, тургузулары талаш чөккө, дол-
доран ажыларын Тайбынның Бүгү-
делегей Чөвүлели неген турар.

Тайбынның Бүгү-делегей Чөвүлелиниң
кыйтырымы тайбынны ынакшыдыг бүгү
улустар халба-биле делдер барык
кадык-дык чыгышыг төрөс. «Кандыг-даа
чакан, кандыг-даа парламент улустун кү-
зел сооруна ууру оң салым чошун ка-
гырар эргем. Этинмес чүвени кылырын
улустар болдурбас. Германияны катат
чөпсөглөри ботандыраар чорукту улустар
болдурбас болгаш боттарынын дем
катыштырган хеделишинини-биле Евро-
пага аймыл чок чорук болгаш бүгү де-
легейге тайбынчы орукту ажыдар» — деп
кыйтырында чугалап турар.

Бо чөпсөктө дүжүрүр дөш база мас-
салыг уурулажымынны чөпсөктөри хо-
руттары дөш тайбынны ынакшыдыг
улустарынык делегейниң дугайында тай-
бынның Бүгү-делегей Чөвүлелиниң шийт-
пир оң-биле холбаштыр дык улуг ужу-
дуздыг.

Атомнуг Чөпсөктө хоруттары дөш
улустарынык делегейи Кореяга болгаш
Индия-Кыдатка атомнуг бомбаны ажыда-
рына шийтпир болган деп чүвениң дугайы-
нда тайбынны ынакшыдыг күш-
териниң чорудугаларыны түндүккө оң
дайынар соксатынган деп чүвениң дугайы-
нда саялаптыр, Тайбынның Бүгү-
делегей Чөвүлелиниң делегей турары:
«Индия-да биле бөтүн 600-чөпсөктө ин-
дере бүдүрүп үндүрерин күтүсидирерин
деп болган улам улуг үр-үдкениниң
мөсөлөг уурулажымынны чөпсөктөри
үтүктөл чөккө хөгжүрүп турарында бол-
луп турар дайын аймылынын мурунда
база катат туруп турар-дыр билс».

Бо чөпсөк дүжүрүр дугайында болгаш
атомнуг чөпсөктө хоруттар дугайында
айтырыгын чугалажып турган, КНО-да
чөп админган чөпшлөгө Тайбынның
Бүгү-делегей Чөвүлели хамыкшык-биле
демеделген болган бо айтырыл-
гында дугуруж болур арга бар деп чөп-

түү-биле айткан. Инчалза-даа лондон
болгаш париж дугуружалары-биле ба-
рын талаш күрүне-риниң Барын Гер-
манияны катат чөпсөктө болгаш оңу
шерг блоттарынык күрөк деп чөпшлөг
600 чөпсөктө дүжүрүр чорукту ботанды-
рыныче улаңган күженишкенин
үзүп турар болгаш чөпш админия түн-
көлерин согушкун админия кырып тур-
ар.

Тайбынның Бүгү-делегей Чөвүлели
чөпсөглөнишкенини бүгү-ниити кы-
зырып, массалыг уурулажымынны чөп-
сөктөри хоругаарын болгаш улустар
аразынын шийтпирлерниң контролдо
тургузарын чөп болганга мөзө-
рүнче улустарны кыйгырган. Оң-биле
кады Тайбынның Бүгү-делегей Чөвүлели
оң соорулажы чөпш алырыныче орукка
баштайгы үр-чаа кылдыр—атомнуг бол-
гаш водородту бомбаларны бүгү-ле ше-
неде чамдырышкынылар хоругаар
дугайында база аялгыч чөпсөктө кылды-
да чылдак-биле хөгжөргөндө ойталаар
дугайында дугуружулга доран келирине
чөпшлөгө кайгырткан.

Тайбын талашкыларынын шийткөшкө-
ни—бүгү-делегей шийткөшкөни. Делегей-
ниң бир черинге тайбынны кызынышкы
бүгү чурттарынык улустарынын аймыл чок
чорукун бакемырдын турар. Оң ужурунда
Тайбынның Бүгү-делегей Чөвүлелиниң
сессиязы ам Азиянык аял-буру чөпсөк-
тинде, хамаарылыгы болгаш чөпш хам-
маарылыгы чурттары база Латин Аме-
рикага тургустууга байлыгыче улуг кү-
чөргөйи салып турары билдирер.

Улустарнык чоругалары Индиянык
болгаш Кыдаттың премьер-министрлериниң
делкеринык тайбыннык доран да-
рында принциптерин делегейге: ке-
лөөсөк талаш-биле бүдүн турар чорукту
болгаш тускай хамаарышымы эргөш кай-
кылыгынын хүндүлөгө; хадыштыр;
өсө күрүне-риниң ниити хөргөргө
чаржалаштыр; деп өргө болгаш
кады-каймынны ажыктыг болуру
тайбын чөккө-хөлбө дөгүнашканы.
Индиянык болгаш Кыдаттың каза-
тарынык тургустуу принциптери Азия-
нык болгаш бүгү делегейниң улустары
изин-биле уткан деп чүвени демеделген,
Тайбынның Бүгү-делегей Чөвүлелиниң оң-
шыл шийткөшкөни болс: «Ол беш принцип-
тер чөпш Азиянык тайбыннык болгаш
коллективниң аймыл чок чорукун үн-
дөшкөргө салган эвес, харын аларны хү-
лөп адыр тайбын чөккө-хөлбө дөгү-
нашкында болгаш бүгү чурттарыны а-
разында кайгырткан харызааларга үн-
дөшкөргө болс билс».

Индиянык, дайын кырыкшылары
аймыл улустарынык чыгыш эргөш болгаш
эп-сеткил катыштырылганы быкыл-
гында шийткөшкө дөш бүгү-ле хөгжө-
дөр-биле ордажып турарлар. Олар аг-
рессия боттарыны тургузуп, шерг өчү-
чөпсөктөри организаап, Азиянык чурт-
тарынык ниити хөргөргө чаржалаш-
тыр турарлар. Ол байдык Тай-
бынның Бүгү-делегей Чөвүлели
Азиянык болгаш бүгү чурттарынык
улустары беш принциптерге үндө-
лөш, тайбынны болгаш коллективниң
аймыл чок чорукту хандырыныче, му-
руну-Чөп Азияга агрессия блоту (сеал-
ту) тургузар дөр ордажымынныларга
уурулажымынны тазарыштырыныче бол-
ган ол төлөвидиң ботандырышынын
үзөриче; Азиянык бүгү районларында
даштык төргөдөшкенини болгаш чар-
жалашкыны соксатынган болгаш
мында даштык шерг ботандырып ууру-
ларын негеринче; Кыдаттың девискер
Тайванга (Формозада) даштык ин-
тервенция соксатынган негеринче болгаш
Кыдат Улуу Республика КНО-да бөдүнүң
дүрүм баугаар оудун ээлеп алган турар
чорукту негеринче; корей айтырыг талаш-
биле чугалажымыннылар дагы
жөкөргө болгаш Индия-Кыдатка тайбын-
чымынның негерлерин шийткөшкөни
салгырын негеринче; Японияны катат чөп-
сөктөриче уурулажымынны тазарыш-
тырыныче кыйгырган.

Нациаларнык ниити амыдырыны
даштык чаржалашкынынын түн-
дөшкөргө Латин Американың чурттарында
тургустува берген байлыгы тайбынның
Бүгү-делегей Чөвүлелиниң сессиязы улуг
күчөргөйи салган. Амыг үдө ол чурт-
тарында туруп турар байдалар улустар а-
разынын күтүсидирер чорукун тазарыш-
тырыны шийткөшкөни болуп турар деп
чүвени сессия айткан. «Америка динтиң

чекко, Белорус ССР-ниң Министрлер Чө-
вүлелиниң Дарганы К. Т. Мазуров, Латин
ССР-ниң Министрлер Чөвүлелиниң Дарга-
зы В. Т. Ладис, Эстон ССР-ниң Министр-
лер Чөвүлелиниң Дарганы М. А. Гедвильс.
ССР-ниң Даштык Хөргөктө Министри-
ниң Орадажымы В. А. Зорин.

«Правданың» ноябрь 27-де муруну
чүүлү.

коллективниң аймыл чок чорукун хандылар
соорулгазы дөр аялгыч көрөлөр болгаш
дугуружалар-биле чыгышы алгаш, Латин
Америка чурттарында бир күрүне-
ниң колданышы күштериниң болгаш оң
ол чурттарынык амыдырыны чаржалаш-
кынынын аймыл чок чорукту бүтү-
ниити чогуу фактору болуп турарынык
дугайында чугала чоруп турар. Латин-
америка чурттарынык хай-ниити болгаш
политика талаш-биле көкү ажыдакчы-
лары боттарынын чугалажымынны Латин-
америка чурттарынык амыдырыны АБШ-
нык чаржалашкынынын дугайында
чугала чоруп турар деп чүвени бүгүрөдүң
көргөскөргө.

Сессиянын кырк-чакы амыг үдө
Индиянык ниити хөргөргө америка импе-
риалыстын ол үндөшкөни шийткөшкөни
бийткөшкөни-биле буруу шийткөшкөни.
«Латин Американык улустары деп эргөш болгаш
кады-каймынны хүндүлөгө үндөшкөни
негеринче америка динтиң улустарынык а-
разында чөккө кады ажыдажылганы өрү-
дө чечектелишкени болгаш аймыл чок
чорукту быкылгалары чөпш өл шийткөшкөни
дөргөргө бүгүрөдүң бир эп сеткилдиг иле-
рөгөш.

Даштык кыймылынын база шерг
болоттарынык болгаш эвилелериниң си-
стеманын түнөшкөни хамаарылыгы
болгаш чарык хамаарылыгы чурттарында
тургустува берген байдыктын дугайында
Тайбынның Бүгү-делегей Чөвүлелиниң
бийткөшкөни хай-ниити болгаш политик-
калык бөлүктөргө күчөргөйи база үчү-
рө түтпай барын шийткөшкөни. Чарык ке-
лөния улустарынык ниити хөргөргө
даштык чаржалашкынынын, оларын
чурттарынык агрессия көрөлөрү эленим-
дирер, оларын девискерлерини да-
штык стратегия багылары тургузары
улустар аразынын харызааларында дү-
жүрүр чорукту күтүсидирин турар деп
чүвени Тайбынның Бүгү делегей чөпш-
лөгө оңшыл демеделген.

Улустарынык ниити хөргөргө аял-
буру хөргөргө ботандырып турар
даштык чаржалашкынынын болгаш
аларга шерг көрөлөрүн болгаш бөлүк-
терин — турк-пакстан хөргөргө, Чөккө
Чөп-чөккө хөргөргө болгаш оң-да өскө-
лөр донаштыр чорукту Тайбынның
Бүгү-делегей Чөвүлели буруу шийткөшкөни.

Мылчакташ тайбынны ынакшыдыг
улустарынык чоругалары Тайбынның
Бүгү-делегей Чөвүлелиниң Стокгольм сес-
сиязына чугала айтырыларын чугала-
жып көргөн болгаш улустарынык тайбын,
улустар аразынын аймыл чок чорукту,
хамаарышы чөккө болгаш хостага дөш
демиселниге боттук чөпсөк болур шийт-
пирлериниң ботандырып. Ол шийтпирлер
тодорай, ботандырып болур болгаш бил-
дирер соорулгазыны чөпш алырыныче
тайбынны миллион-миллон камгалакчы-
ларын мөңгөш турар. Сессия болза, тай-
бын дөш шийткөшкөни байлак дуржу-
галарына дайын алган, чурт бүгүрөдү
тодорай байдалды барымдаалар, массалыг
ажыды улам кайгыртан чоругаларынык өр-
гөжөк чугалазын айткан.

«Чүгө улустарынык боттарынык күчү-
лү шийткөшкөни делегейниң бот-болгаш
уурулажымынны ботандырып чарыкшынын
шаптыган, эртен үдө ниити хөргөргө аял-
чуулан-хиличкенинин тазарыштыр
турган ындыг армияларнык катат төрү-
түнушкүчүн болдурбас, база ниити хөргө-
ргөни шерг чарыгалдарынын аар үр-
гөгинден хостат шыдар. Чүгө ол күчү-
лү шийткөшкөни оларнык чагай чорук
дөш, оларын хамаарышы чөккө болгаш
ниити аймыл чок чорукун камгалаары
дөш күрүне-рин аразына кады ажыда-
жылганы хандырып шыдар» — деп тай-
бынны ынакшыдыг күштериниң төлө-
көшкөни Тайбынның Бүгү-делегей Чөвүлелиниң
бийткөшкөни чымылдар дугайында Тайбынның Бүгү-
делегей Чөвүлелиниң кыйтырымында чугала-
п турар.

Тайбынның Бүгү-делегей Чөвүлелиниң
бийткөшкөни совет улус байыр чөпшлөг
турар. Совет кышкылар казан мөзөдө кы-
каш, тайбынны ынакшыдыг бүгү-ле
улустар-биле хол-хөлүкүн туттунчу
алган, ол шийткөшкөни амыдырыны
ботандыраар дөш демисежирлер. Тайбын-
ны болгаш аймыл чок чорукту быкылгалары-
ныче орук ажык дөргөргө совет улус
бүдүрер турар. Кижэ төрөгөтөнини ол
улуг чагай соорулажыны чөпш алыры хам-
ыктын мурунда улустарынык боттары-
нын тура-соорундан хамааржы.

«Правданың» ноябрь 27-де муруну
чүүлү.

Совет Эвилелинде

Совет Армия—уран-чечен литературада

Москвада, Совет Армиянык М. В. Фрун-
зе аттыг Төп Башкында «20 чылдың
дургузуна совет литература» деп улуг
ном делегейи ажыттыган. Инда Совет
Армиянык болгаш Шерг-Дайы Флюзуң
адарыг төгүзүп, совет кийлиниң
тайбын күш-ажылын көргүзүп турар 300
ажык чогаалдарын дөшкөргө салган.

Салбыраларнык бирөөни бистин Төр-
рөң чуртувустун чөпсөктө күштериниң
күрүтүнгөни болгаш быкылгаларында
алдар болдурган. Инда Д. Фурмановтун
«Чапаев», А. Серафимовичниң «Демир
агымшык», А. Фадеевтиң «Чылак шал-
тырышкыны», Н. Островскийниң «Кы-
качкан кызыл» деп чогаалдары болгаш

Сибирь МТС-териниң чаа когданнары

ИРКУТСК. Усольский районун Улуг
Елань суурунда кыра черте тууйбо ба-
жык бөдүнүң. Инда септеге мастер-
скаларын, көтөк чериниң, тракторлар
болгаш комбайннар турар тууйбо гарак-
тарынык болгаш сарайларын, артык ке-
зектер шыгаар складтын, ийн насос
станциязыны, ниити чуртталга чериниң
ийн казы бажыны бар.

Улуг-Елань-скиниң машина-трактор
станциязыны ол чаа когданнан чөккө
чаа Ангарск деп анык хоорайнык тууду-
жуларынык коллективни түзүп дооскан.

Чаа мастерскаларды тасар, токар,
дөргөмөш дөргө-хөргөсөлдөр, электри
капшаанын цехтери, машиналар чүрү
АЛМА-АТА. Кур болгаш курулган чер-
лерин ажылаага кырып ал турары-биле
холбаштыр Казакстанда кырынык тараз
шыгаар черлериниң туулушкуну кал-
бырган. Заготеронуну Казакстан респу-
блика конторам чыгыш аай капитал тараз
складтарынык туулушкунуну чык пла-
нын хуусаа бетинде күтүсөткен. Чаа чер-
лерин ажылаага кырып ал турар район-
нада 492,8 муң тонна ниити ишлар 154

Колхозтар даргалары болгаш МТС-терниң
тускай эртемниглерин аспирантылар

Бүгү-эвилелиң мал ажылынык эрте-
минчилик институтунуң аспирантынык
кедө ажылаагы ажилдакчыларын
эргөткөргө хүлөш алыры дооскан. Инда
шунту 137 кижэ өөренип турар, оларнык
хей нурууу аякчыктер.

Москва областын Ленинский районунуң
Молотов аттыг МТС-ниң эоетениги
В. Бойко аспирантурада заочно өөренип
турар. «Малдык шыктыг чөмөри белек-
көргөни болгаш оларын чөпш белек-
көргөни талаш-биле МТС-терниң ажыла-

анык совет республиканык дайыкчыла-
рынык ниити дайынарга болгаш маш-
тык эжелекчиере ууру мадырыг де-
миселниң дугайын чугалап турар өскө-
дө чогаалдар дөшкөргө салган.

Чогаал чогаалдар тайбын тургузуш-
кунуң чымылдары Совет Эвилелиниң
ылгаланыкчы күчүзүнүң хөгжүдөсүнүң
дугайын көргүзүп турар.

Тускай салбырын Ала-чурттуң Улуг
дайынынык чымылдары ССР-ниң Чөп-
сөктө Күштериниң дайыкчыларынык
өтүм чок эрес-дини чоруктарына болгаш
совет кийлиниң мадырыг күш-ажы-
лыны алдар болдурган. (СЭТА).

Кур черлерде чаа тараа складтары

АЛМА-АТА. Кур болгаш курулган чер-
лерин ажылаага кырып ал турары-биле
холбаштыр Казакстанда кырынык тараз
шыгаар черлериниң туулушкуну кал-
бырган. Заготеронуну Казакстан респу-
блика конторам чыгыш аай капитал тараз
складтарынык туулушкунуну чык пла-
нын хуусаа бетинде күтүсөткен. Чаа чер-
лерин ажылаага кырып ал турар район-
нада 492,8 муң тонна ниити ишлар 154

Колхозтар даргалары болгаш МТС-терниң
тускай эртемниглерин аспирантылар

Бүгү-эвилелиң мал ажылынык эрте-
минчилик институтунуң аспирантынык
кедө ажылаагы ажилдакчыларын
эргөткөргө хүлөш алыры дооскан. Инда
шунту 137 кижэ өөренип турар, оларнык
хей нурууу аякчыктер.

Москва областын Ленинский районунуң
Молотов аттыг МТС-ниң эоетениги
В. Бойко аспирантурада заочно өөренип
турар. «Малдык шыктыг чөмөри белек-
көргөни болгаш оларын чөпш белек-
көргөни талаш-биле МТС-терниң ажыла-

рынык организациязы» деп бөдүнүң дис-
сертизацияны ол «Балдыр болгаш Ма-
сык» колхозта чорудуп турары хей са-
ныг дуржулгаларын болгаш хайгаара-
шынын ажылаан.

Заочно өөренип турарларынык аразында
Ставрополь крайын, Киров, Бострома,
Тула, Смоленск болгаш өскө-даа об-
ластарынык хей-хей колхозтар даргалары
болгаш кедө ажык-агымнык тускай эр-
темниглерин бар. (СЭТА).

МАР-ның 30 чыл
болганын халык

СТАЛИНБАД. Ноябрь 25-те Тажиктиң
Фрунзе аттыг күрүне библиотеказында
Моол Арат Республиканык 30 чыл бол-
ганына аял болдурган улуг делегей
ажыттыган.

Эртен үениң дургузуна моол улустун
чөпш алган улуг чөпшкениниң дугайын
чугалап турар документтер болгаш
фото-кастагалар-биле Сталинбад-
тың ажылчы чоңнары улуг соуургалдыг
танымал турарлар.

Тажик ССР-ниң Культура министр-
ствозунуң төп лекция бөдүрүнүң лектор
ларын хоорайнык дык хей бүдүрүлгө-
ринге МАР-ның 30 чыл өнүк дугайында
лекцияларын номчаштар. (СЭТА).

Бус турбиналарнык
тудугжударында

ЛЕНИНГРАД. Ноябрь 24-те Сталин ат-
тыг металлургия заводунга 100 муң кило-
ватт күчүлүг бус турбиназынын шыгал-
дазын дооскан. Ол машинаны кылым үн-
дүргөж-биле завод бус турбиналары бү-
дүрүрүнүн 11 айларын планын хуусаа
бетинде күтүсөткен. (СЭТА).

Молдав хоорайларынык
чаа тудуглары

БЕЛЫЦЫ (Молдав ССР-ле). Хоорайнык
муруну-барын талашында дагаа чурган
ылгаланык кылым заводтун кошу-
пузун тудуп турар. Курулгалга чөпш
быкылгаларына каасталга ажылар доосуп
турар. Чаа бүдүрүге 1955 жылда ажы-
лаага кирер. Ол айла 100—100 тонна
продукцияны бүдүрүп үндүрер.

Хоорайда үлестириниң улуг туудушкун-
нары чоруп турар. Кондиртер чөпш улуг
хлеб заводун тудуп турар, эnten алдыр
дегир-бетон болгаш ийн конструкторлар
кылып үндүрер «Модельстройбуна» бүдү-
рүге комбинатынык цехтерин калбар-
тып турар. Улуг өт комбинатын тудуп
турар.

Ам Бельдыца 12 чак заводтарынык бол-
гаш фабрикаларын тудуп турар. Чөккө
чаа оң үшкү бүдүрүлгөниң—шөй элдилер
хлеб заводун тудуп турар, эnten алдыр
кылып белекчөш. Бо чымын үлестир
хөгжүдөсүнө эрген чымылдан 40 хуу
хөй хөргөни чарыгдан турар. (СЭТА).

Кур черлерде оруктар
тудуушкуну

ЧКАЛОВ. Адамовский районун девис-
көргөни чыны тараалаң дөргө совет-
тарнык организациязын. Ам база оң совет-
тарнык черин шийткөшкөни болгаш таарыш-
тырылганы дооскан. Ол черлер демир
оруктан 100—150 километр араң чер-
лерде турарлар. Ону барымдаалар, ында
150 километр дуртук чыгыш шугунуң
демир орук орунун туулушкун

А. Я. Вышинскийни орнукуштуканы

Социалисттик чарыш — буюрлуге планын күүседиринин үндезини

Күрүнени шыгаргангай ажыдакчы — Совет Эволюция Коммунисттик партиясынын Төп Комитетинде кезгүчү, ССРЭ-нин Даштык Херекет Министриянын Бирги Оралакчысы, ССРЭ-нин Дээди Советинин депутаты, Академик эш Андрей Януарьевич Вышинский биле чарыш дээш Эволюция Бажынын Колонналыг азынче ноябрь 26-нчы артында эгелеш, муу-мун кижилер шуужун чоруп турган.

Мөчөнө кижинин мага-бодунун хулуун салган белде берге тургускан хааржакты чектер бурей алы берген. Муруну чарында кыжымалыг хоода — Андрей Януарьевич Вышинскийни уагу портрети. Атаа сиртыкчыларын кырында — чазак шааналары: 6 Ленин орденер, Күш-ажыдак Кызыл тул орден, медалдар, оларын А. Я. Вышинскийге Совет күрүнени болган Коммунисттик партиянын мурунуга шыгаргангай ачы-хавыялары дээш тыыскан.

Чайковский, Бетховенни, Лятович, Шопенин, Направенкин, Грингит аялгалары чамгылап турган... Залга А. Я. Вышинскийни калайы болган уруу, төрөлери болган чок кижилери тургулаан. СЭКП Төп Комитетинде болган Совет чарыкты кезгүчү, ССРЭ-нин Дээди Советинин депутаттары, Совет Армиянын аадаркан полковочулары, совет дипломаттар, эң көсү артеменер, Москва буюрлугеринин ажыдакчылары, байысалык партия болган совет актив кыжымал эгелеш эрттирип турган.

Хааржактыг белдектелген чанында, Колонналыг азынче ханаларын болган баарын дургаар — хей саным чектер.

Эволюция Бажыныче кижилерин шуужуп кырышканын 4 шака чедир соксаан. Төрөн чурттуг шынчы огу А. Я. Вышинскийни мага-бодунун хулуун салган хааржактыг баары-биле хей-хей он-он муу ажыдакчы чоннар Совет күрүнени эң көсү ажыдакчыларын бирээни

Эш В. М. Молотовтук чугаазы

Эштер!

Бөгүн бистер Андрей Януарьевич Вышинский-биле чарыш турар тур бис.

Совет улус болган Коммунисттик партия ар чидирге таварышкан. Совет күрүнени шыгаргангай ажыдакчы болган Коммунисттик партиянын шынчы огу, уагу артемен, юрист, улустар аразын херектеринге Совет Эволюциян арге-ажыдакчыны мога чок, чүткүдүг камгалачыны бистен чарылды. Оон-биле кожа ажыдап турган кижилер бистер чок кижилер, эзелде-ынчангы артемен, эрчим өндүрүстөн чарылды.

Андрей Януарьевич бодун бистинг социалисттик күрүнениг кыжымалык болган белде мерекелдик туугуку кылдыр көргүсөн. Оон доктамаал долурун ал тургангай уагу арге-мерекелери, аны-бүрү таламгы билгилери база ола энергияны Совет күрүнениг аны-бүрү адырларынга бодунун чагаай үр-түнелдик ажыдакчылыктын тышкан.

Совет эрге-чарыгынын баштайгы чылдарында ол чуртуу аш-чем-биле хандырарын таламгы-биле харымсалгалы албан-дужаалдарга ажыдап турган. Иланчы ол үеде, бо аш-херек чугула ужу-дузгалы турганы бидинир болгай.

Оон соонда эзон хей чылдарын дургузунда Андрей Януарьевич уагу өөрдилген таламгы-биле уагу ажыдакчы калыпкан. Маана, хамыктыг мурунда дээди өөрдилгени хөгжүдерин таламгы-биле оон чедилгенге ажы чорудула-амын дугайын чугаалаар херек.

А. Я. Вышинский үжөн чылдарда кол тургулаанда совет прокуратураныг болган институцияны организиринга уагурун албан-дужаалдарга ажыдап турган. Оон совет хоойлуун камгалары-биле чарыкчы чугаалары болган совет күрүнени дабынчыларга уагу, хоралакчыларга болган даштыктын үрдежин агентурамына уагу, тредистерин болган барын үздилерин сатымычы буюрлугеринге уагу бистинг бүтүлүскө бидинир оон бурдуудыкчы чугаалары — оон совет улустун мурунуга уагу болган утундурбас ачы-хавыясы болуп турар.

Андрей Януарьевич сөөлү 14 чылдар делегей аренамыг бистинг чуртувустун кол төзөөкчлеринын бирөөн болуп кирип турган. Улустар аразын чевула хуралдарыг болган Каттышкан Национал Организацияны оон күштүг болган таланттыг чугаалары Совет күрүнениг бүтүлүскө чыгышыг кай-гамчыктыг даштыкчыны, Коммунисттик партиянын болган совет улустун шынчы болган таланттыг огу Андрей Януарьевич Вышинскийни дугайында турсаалды совет кижилер үр чылдарда кадалаар.

Эш К. П. Горшенинниг чугаазы

Эштер!

Бөгүн совет улустун шынчы огу, күрүнени шыгаргангай ажыдакчы, Совет Эволюция Коммунисттик партиянын Төп Комитетинде кезгүчү эш Андрей Януарьевич Вышинскийни сөөлү орукче үдеп турар тур бис.

Совет юстициянын ажыдакчылары бугу улус-биле калы бо ар чидаргангай дугайын хамыкчы болуп турган.

Совет юстициянын ажыдакчылары бугу улус-биле калы бо ар чидаргангай дугайын хамыкчы болуп турган.

зинег хундуктелин илеретпешаан эртенер.

Чарыкчынын сөөлү минутаалары келген. Эштер В. М. Молотов, М. Г. Первухин, А. П. Киряченко, Н. Ф. Тевосян, А. Ф. Засядко, А. А. Андреев, В. А. Зорин, В. В. Кузнецов хундуктук танымыга турган.

Хундуктук 2 шак 30 минута. Хааржактыг постаменттен дүжүргөн, залда үндүрүп алган чорупкан. Кыжымал кыжымал аызгазы-биле Кызыл шөлче угландыр оожу чоруткан.

Шериглер дайынчы туктары мөгейти туктулаан, ыяк чысаалыккан турганнар. Совет күрүнениг эң көсү ажыдакчы, таламгы совет дипломат, уагу артемен, Совет Төрөн чурттуг чалбыштыг патриоту А. Я. Вышинскийни чырыктыг турсаалын бузуп турсаалары-биле найысалдык муу-мун ажыдакчы чоннары чедип келген.

Москва дипломаттыг төлө чедилерин баштыклары база турган.

Хундуктук 3 шак. А. Я. Вышинскийни мага-бодунун хулуун салган хааржакты Ленинни болган Сталинниг Мавзолейинг дужуна тургузупкан.

Эштер Н. А. Булганин, К. Е. Ворошилов, Л. М. Каганович, Г. М. Маленков, В. М. Молотов, М. Г. Первухин, М. З. Сабуров, Н. С. Хрущев, А. П. Киряченко, П. К. Пономаренко, Н. М. Шверник, П. Н. Поселов, М. А. Суслев, Н. Н. Шаталин, орнукуштулары организиринга таламгы-биле чазак комиссиянын кезгүчү Мавзолейинг индиринче көлүрүп үнгөн.

А. Я. Вышинскийни турсаалыгга холбашкан кыжымал митингени эш М. Г. Первухин аштыкан.

Совет Эволюция Коммунисттик партиянын Төп Комитетинде, ССРЭ-нин Министрлер Чыгууларын, ССРЭ-нин Дээди Советинин Президиумунда эш В. М. Молотовка сөс берген.

скийниг азын дайын кыжымчаларына уагу, империалисттик дайыннарга уагу, чамыкчы улустарын эске улустарже ыдалан хоранналарына уагу чөйгүлүш чок демсел кайы хире эржеж чугула дээрини дугайында кезээде сактыр апаар.

Тайбыны болган улустар аразынга найыралдык быжылаарын бодунун эң бирги сорулгазы кылдыр салып турар Совет Эволюциян политикамын шынчы болган бидилиг дамчыдычы болуп А. Я. Вышинский ол мдыктыг херекти алдарымы-биле камгалан чорган. Ол оон-биле бугу демократтыг адырнын улустар аразынга туруштарын быжылаарынга уагу илгич берген. Ол оон-биле калы инити-биле улустар аразын калы ажыдакчыларын эң таарымчалыг хөгжүдөлгө база уагу ужу-дузгалы болуп турар.

А. Я. Вышинский мурунда-даа, сөөлү хундере болган неделааларда-даа тайбынын херез камгалашышкан, Каттышкан Национал Организацияныг Кол Ассамблеяныг шурдугу демселди чоруткан. Оон кол сорулгазы болза, чедилерин кинерини бугу-шити кыжымчалык болган атомуг энергияны кол тургула-амында тайбын сорулгааларга ажылаан турары-биле атомуг болган массалыг ууткашкынныг эске-даа чекстерин хордуларине угланган шиттирлерин хулап азыры чедип алыр болуп турган. Тайбынын херез дээш база улустар аразына найыралдык быжылаары дээш ол турштуг болган чагаай демселге Андрей Януарьевич бодунун күштерин, бодунун калмын бичи-даа даранаман. Совет улуска болган эске-даа тайбынга мнакшыдыг бугу улустарга ажык чугула ол ажыдакчы инг тулук үезинде ону чалашчок өлүм сегирип алган.

Андрей Януарьевич күш-ажыдак ола мнакшыдык кыж чорган. Ол бодунун бугу амдыралын ажы-херектин эрге-ажыдакчыны, улусту эрге-ажыдакчыга чыгарган.

Ол биске эзелде-ынчангы болган принципалдыг эш, амдыралга ажык биче сеткилдиг, хамыктын мурунда бодунга негелделг болганы-биле бидилгир сурагалы. Ол оон дугайын болган оон алдарлыг херектерин кезээде хундук болган мнакшы-биле сактып чоруп хей-хей өндүктери артырган.

Совет күрүнени шыгаргангай ажыдакчы болган улустар аразында тайбыны база найыралдык быжылаарын совет политикамын кай-гамчыктыг дамчыдычы, Коммунисттик партиянын болган совет улустун шынчы болган таланттыг огу Андрей Януарьевич Вышинскийни дугайында турсаалды совет кижилер үр чылдарда кадалаар.

Эрчим өндүр, эрчим эш, чарымалы! Юстиция ажыдакчыларын ССРЭ-нин Юстиция Министри эш К. П. Горшенин чүве чугаалаан.

Эш Вышинский бодунун амдыралын, хамыкшынын энергиянын болган чырыкчылаач талатымын хей-хей чылдарын совет юстиция организиринга практиктиг ажил-чорудулаар болган совет эрге-артеменин айтырларына чогаалып кылмырны берген.

Партия болза, эш Вышинскийни күрне ажы-чорудулаарын харымсалгалыг ачустарычыче база совет юстициянын ажыдакчылары чорудуп турган.

ССРЭ-нин Дээди судунга, оон прокуратурамын болган РСФСР-нин Институциянын уагу комиссарына, а оон соонда Совет Эволюциян прокуратурага аны-бүрү үедеге ажыдап турган эш Вышинский болшевични чүткүдүг болган белде негелделг болуп чорукту, бодунун уагу Төрөн чурттуг инг мнакшыды болган оон дайынчыларына уагу ажык көөр хөөч чок чорукту көргүзүп чорган.

Юстиция организиринга база күрне ажыдакчы эске-даа харымсалгалыг участоктарына уагу практиктиг ажил-чорудулаарын Андрей Януарьевич Вышинский совет эрге таламгы-биле онза чагаай үр-түнелдик эрчим ажык-биле холбаштыр турган. Совет эрге таламгы-биле шыгаргангай ажыдакчынын бирөөн дээш Андрей Януарьевич Вышинскийге Сталинчи шапталды тыыскан.

Совет юстиция таламгы-биле бодунун бугу ажил-чорудулаарына болган күрүнени база дипломатиянын эске-даа албан-дужаалдарына эш Вышинский ону үр-түнелдик практиканы болган эртемени үргүчү сонуурал чоруп киж кылдыр

Эш А. Н. Несмеяновтук чугаазы

Эштер, бөгүн бистер күрүнениг болган хей инитиин кайтамчытыг ажыдакчыны, уагу артемен, бодунун бугу амдыралын Төрөн чуртга кызыгар чок бараан болушкунга берген — Андрей Януарьевич Вышинский-биле хамы кыжымалдык чарыш турар тур бис.

Андрей Януарьевичниг ажил-чорудулаары хей эвесе өстөргө тодаргайлаар аргажы — ол болза, хамыкшынын болган хей таламгы ажил-чорудула.

Шыгаргангай дипломат, Советтер чуртунун чамыкчылаач индир, тайбын болган улустар аразына калы ажыдакчы дээш мога чок демселчи болуп Андрей Януарьевичниг ады бугу делегейе сурагалы.

Андрей Януарьевич артемен киж болганы-биле бодунун эрчим сонууралдарын бугу таламгы болган делегей-биле онзаланып турган. Эрге дугайында эрчим таламгы-биле 100 ажык эрчим ажыдакчы академик Вышинскийни болуп турар. Совет суд тургузунун болган суд азымын таламгы-биле эң үнелиг эрчим ажыдакчы ол тургускан. «Совет эргеде суд буюрлугерининг теориясы» оон үндөлөгү инчизонкин совет эрге артемениг уагу салымчы болуп турар. Улустар аразын эргезин таламгы-биле оон эрчим болган практика ажык шыгаргангай болган.

Андрей Януарьевич совет болган улустар аразын эргезин айтырларыныг ажыдап кылмыр-биле кызыгаратынмай, күрне дугайында марксизм-ленинчи өөрдилгени хамы сайыралын ажыдап болган хөгжүткөн.

Совет эрге артеменин чедилкинери Академик Вышинскийниг ады-биле чарылды холбашты. Ол болза, эрге таламгы-биле эрчим-теоретиктиг ажыдакчы чүгүдүгүндү көрдүгөн уурутукчу болуп чорган.

Эш А. П. Волковтук чугаазы

Эштер!

Күрүнени болган хей-инитинг шыгаргангай ажыдакчы — Андрей Януарьевич Вышинскийниг мөчөнүн холбаштыр Москваны болган Москва областын ажыдакчы чоннары боттарыны хамы кыжымалын илергейден тур.

Эш Вышинскийниг ады бистинг чуртувуста болган бугу делегейде калык сурагалы.

Коммунисттик партия, Совет чазак болган бистинг улустуус социалисттик алчурттуг мурунуга Андрей Януарьевич Вышинскийниг шыгаргангай ачы-хавыялары беди-биле үнелен турар.

Партияныг кайнаар-даа ону чорутканы бугу-ле албан-дужаалдарга эш Вышинский бодунун төрөн совет уагузунга берди биче болган бодунун бугу-ле күштерин билгилери болган таланттыгы берип чорган.

Партияныг болган Совет күрүнени социализмниг болган демократияныг, улустар аразында найыралдык күчүлүг ларияны быжылаарычы, бугу делегейге тайбыны быжылаарычы угланган политикамын амдыралдык ботандырары дээш турштуг болган мога чок демселчи бистен чарылды.

Совет Эволюциян чазанга болган чырыкчыныг организиринга харымсалгалыг албан-дужаалдарын эзелешаан, Андрей Януарьевич Вышинский бодунун бугу хамыкшынын энергиянын үеде өөрдилгени, культураны болган эрчим хөгжүдерин херезинге совет интеллигенцияныг кадрларын белеткээрин херезинге берген.

Эш Вышинский бодунун амдыралын хей чылдарында Москвага ажыдакчы. Совет эрге-чарыгынын баштайгы чылдарында-да Москваны күрне университетинг ректору болган профессору албан-дужаалга турган, Андрей Януарьевич Вышинский бодунун чагаай үр-түнелдик ажил-чорудулаары-биле совет студенттерин болган найысалдык бугу мурунакчы артеменерининг хундуктели болган чүгүдүгүндү көргүшкүнү бодунга дүрүм буюрар сиңирал алган.

көрүп, ону эш шыгаргангай совет юрист кылдыр дүрүм буюрар саян турар институциян ажыдакчыларын хундуктели болган мнакшыны бодунга сиңирал алган.

Эш Вышинский бодунун бугу амдыралын болган кайтамчытыг таланттыгы бистинг чуртувуса коммунист тургузукчулунун уагу херезинге, бугу делегейге тайбын дээш демселге бараан бодурунган.

Бодунун амдыралын сөөлү үезинге чедир бодунун уагузунга, уагу чагаай чедилкинерин бодунун бугу күштерин болган билгилери берип келгени бодунун мнак Төрөн чурттуга бараан болуп, ол Коммунисттик партияны шынчы огу болуп чорган.

Андрей Януарьевич Вышинскийниг дугайында чырыктыкты турсаал совет кижилеринг чуректеринге мөчөсү-биле артар.

ССРЭ-нин Эрте Академикзын Академияны президентин эш А. Н. Несмеянов чүве чугаалаан.

Кадрлар белеткээрин херезинге Андрей Януарьевичниг ролю көчүгү уагу. Юристерин бугу салган, улустар аразын эргезин айтырларынын таламгы-биле эксперттерин, эрчим ажыдакчыларын ол кижилерин. Ол Москва университетинг профессору болган ректору болуп чорган. Оон ректорлап турган чылдары амдыла чедир университетинг амдыралында шыгаргангай салымчы болуп турар.

ССРЭ-ниг эртем Академияны академик Вышинскийге хей-хей чүдүдерин таламгы-биле өөрүшкү хулаагелг. Ол эзон хей чылдарын дургузунда Академияны Президиум кезгүчү болуп келген болган күрүнени эң харымсалгалыг ажил-чорудулаары-биле боду ажал долурун турган хирезинге-ле эртем Академиянын азын кезээде сонуурал, оон чедилкинеринге өөрүп, чедилке чок болган чүдүдеринге хомулап чорган ол Академияга дулаар, оон ажык хөгжүдеринге болган экижеринге идг бөөр үе-шамыг тыл чорган.

Ол эртем Академиянын эрге институцияны организиринга болган бирги уурутукчу.

Андрей Януарьевич совет эртемдерин ортузунга кайтамчы уагу ал-адарын ажылап чорган, олар ону күрүнени шыгаргангай ажыдакчы, таламгы эртем-коммунист, быжык турштуг киж кылдыр үнелен турганнар.

Бистер Андрей Януарьевичниг дугайында турсаалды кезээде кадалал, бистинг Төрөн чуртувустун чагаай чорунга он ажыдап чораны мнакшак мнакшак мога чок, чүткүдүгү ажыдакчы орадалаар бис.

Москва хоорайныг болган Москва областын ажыдакчы чоннарынын ажыдакчы чоннар депутаттары Москва областы Советинин күсүкчүлүг аргажы эш А. П. Волков чүве чугаалаан.

Москваныг болган Москва областын ажыдакчы чоннары хей-инитинг иделкейлиг ажыдакчыны, найысалдык аны-бүрү аудиторияларынга эртемени болган политикамын чырыкчылаач илеткелери кылап чорган, марксизм-ленинчи идеаларын чүткүдүгү пропагандамын эш Вышинскийни билдир.

Андрей Януарьевич Вышинский уагу хамы хундуктели болган буюрлугеринг өскөргө чокка ажылап чорган. 1921 болган 1922 чылдары Москваныг ажыдакчыны эш Вышинскийниг ажыдакчыны, тараачынар болган солдаттар депутаттары Москва Советинин «кежигүчү» соңолаан. 1947 чылда эгелеш бодунун амдыралын төнчүгүгө чедир ол ажыдакчы чоннар депутаттарыныг Москва Советинин депутаты болуп, оон ажыдакчы иделкейлиг киржи келген.

Уоскваныг болган Москва областын ажыдакчы чоннары Андрей Януарьевич Вышинскийни дугайында чырыктыкты турсаалды боттарыныг чуректеринге кезээде кадалаарлар.

Бистинг эрчим өндүгүс болган шынчы эживе чарылды.

Кажымал митингин дооулган. Эштер Н. А. Булганин, К. Е. Ворошилов, Л. М. Каганович, Г. М. Маленков, В. М. Молотов, М. Г. Первухин, М. З. Сабуров, Н. С. Хрущев, А. П. Киряченко, П. К. Пономаренко, Н. М. Шверник, П. Н. Поселов, М. А. Суслев, Н. Н. Шаталин олар А. Я. Вышинскийниг мага-бодунун хулуун салган хааржактыг камчы-биле көдүрүп үндүргөн. Оон Кремлдин хаазынче угландыр чорутулаан. Хааржакты ханада кылган үте тургускан. Ол утту мрамор доска-биле хаттан, мында азын үжүктөр-биле мнчээр ош бижөө:

Андрей Януарьевич Вышинский
18 $\frac{10}{XVI}$ 83 — 19 $\frac{22}{XVI}$ 64

Арталарынын үш дапыр дааштамыны индиреп, Совет Эволюциян Күрне Гижизи чамгылап турган. Мавзолейинг баары-биле шеригер эртен...

Москваныг улетип буюрлугерининг мурунакчы коллективтери бо чылдын он айларынын буюрлуге программаны чедилкининг күүсеткен, боттарында бар аргаларын өөренип көрүшкөн күш-ажыдакчы буюрлугчулун уагу беди кедер болган анаа үнелешкен, нивити продукция буюрлуг үндүренин таламгы-биле беш чыл планы болган 1955 чылдын чыл планын кол көргүзүлгө таламгы-биле хуусаа бетинде күүседир дугайында хулааларын алганнар.

Москваныг буюрлугерининг патриоттуг эргезичи саналы Совет Эволюциян улетип буюрлуг ажыдакчыны болган инженер-техниктиг ажыдакчылары калык болган деген турар. Мурунакчы канды-даа чаз эгелешкени бистинг чуртувуста калык үндөлүшкени тызар, чүге дээрте, совет киж бугу социалисттик тургузукчулунун мерген аргажы — социалисттик чарыкты уагу күжүн оон көрүп турар. Социалисттик чарыкча ажыдакчы массанын чогаалык болган эргезичи саналыныг чедилкинерин чөк болганды көрүп турар бис. Социалисттик чарык болза, чогаалдык ботандырар непердеги турар болган совет кижилеринг кайтамчытыг таланттары мында долуру-биле ажыдакчыны турар.

Кызыл хоорай Советинин күсүкчи комитети болган СЭКП хоором чокта чаз социалисттик чарыкча тылсески болган дээш төп автобазаныг автотранспорт конторазына шилчирп Кызыл туку тымыскан. Караал болган Байсөт буюрлугерининг ажыдакчыны социалисттик чарыкча беди түнелде чедип ап, чыл планын хуусаа бетинде күүсеткен. Ол буюрлугер күш-ажыдакчы буюрлугчулун бидит, сен болган продукцияны бот-үнеин дына куудулаан. Мында эш Матвеев начальниктен турар участоктун коллективин чыл планын август 10-да-ла күүсеткен, ап 1955 чылдын планын күүседип турар. Коллективге күш-ажыдакчы чедилкининг организиринга болган социалисттик чарыкты бугу ажыдакчыларын ортузунга кайтамчылаан эш Матвеевниг участогу күрүне планын хуусаа бетинде күүседип хандырар.

Улетип, транспортка болган туушкунга күш-ажыдакчы буюрлугчулун бугу арга-биле бидир бистинг бугу улус ажил-агыдымыты моон соңоар көдүренин болган хөгжүдерин, совет кижилеринг чагаай байдалын чамгылап чок өздүгенин шиттириг чүгү болуп. Социалисттик чарыктын киржикчери буюрлугеринг илеретимээр аргаларын тып, ону чедилкининг ажылап, буюрлуге чорудулаарын аргаларын сайыралып, оон технологияны болган механизиринг конструкторлары боттарынын чарыкчы саналарын кирип турар.

Автомашыны башкарынын мастери эш Неумывальченко автомашына-биле капитал септеге чокка 200 муу километрге чоруп эгелешкени саналды үндүргөн. Кызыл хоорайныг болган областын автотранспортчуларына ол санал калык деген чарыкча алган. Эш Неумывальченко бодунун буюрлуге онзалдык үргүчү — 130 150 хуу күүседип турар. Чогаачы эш Неумывальченко октябрь байрамына адыр кылдыр 200 муу километр калчарыг төдөлгөн төлөткү күүсеткен. Дуржулга, мыч чокочы капитал септеге чокка 200 муу километр чораш, күрүнеге 50 муу хире рубльди камгалашын берген. Эш Неумывальченко бодунун дуржулаарын калык ажыдап турар өштеринге айтып берип, оларга үргүчү дулаан турар. Ол бодунун коллективинге болган эске-даа автотранспорт контораларын чогаачыныг ажыдакчыны дуржулаарын дугайында калы удаа илеткеди кылган.

Күш-ажыдакчы буюрлугчулун чамгылап чок өстүргөн, буюрлугеринг техникамын чөк ажылаарына болган продукция буюрлуг үндүренин көүдөдиринге бистинг улетип транспорт болган тууг чедилкинери кай хире уагу аргаларын болуп турарын тус-тус участоктарыг болган буюрлугерининг мурунакчыларын социалисттик чарыкчыны чедилкинери тодаргай көргүзүп турар.

Буюрлугеринг чарыкчыларын дуржулаарын калык-биле непердеде партия организиринга агитас-массалыг ажыдакчы бугу аргаларын — хана солунарын, кижилерин, хундук салбыраларын болган көргүзүп салбыраларын, а ол мнакшак буюрлуге хуралдарын калык-биле ажылаар ужурап.

А. ТАРАСОВ, СЭКП обкомунун улетип кидишинг эргезекчи.

ЧӨӨН-ХЕМЧИК РАЙОНДА

Чонун хундуктелинде

Чөөн-Хемчик районунг «Большевик» колхозта киж эмнегезини эргезекчи Н. Д. Виноградова эки ажыдап турар. Ол, 1952 чылда Ивановск областын Кенешма хоорайныг эмчиинг ортумак шодолан доскан.

Ол, чонун калык камгаланын херезинге кыжымалыг ажыдап, билин, күжүн берип турар. Энеге салбырына ол, 2612 кижини хулап ап, эмне болган 634 уда чалаашкыга чорган. Бо чылдын эгезинде бээр 46 нелерин божуткан.

Анык эмчининг ажыдакчы колхоз баштаар чери, кедээ совет дулаалып турар. Ол, анаа данын алган, 3 орунуг божуу бажыны ажылаага кирген. Оон ишта лаарымчалыг байдала тургустунган.

Колхозтарда тудуг ажылы— чугула сорулга

Чуртталга баыңнарының тудушунун планын нүүседир

Колхозчуларның материалдыг, культурутуг чыгаш чуртталгаында экижидерде колхозтарда тудуг суурулуга ажылы дүргөдери эң чугула. Буур районун колхозтары 1954 чылда чуртталганың 90 баыңнарын тудур тургаш, үшкү кварталда 81 баыңнарын ажылаага кирген. Малдарга эки шынарлы 15 кажаларын тудур тургаш, 16 кажаларын туткан, пландан ажыр 5 кажаларын немей тудур турар. Бүдүрүлгө болгаш культура амыдыралың 8 баыңнарын бүгүн ажылаага кирген. Урууларын чыгыс-ай хевиринг планда көрдүмүн 2 яслин болгаш 4 салаатарын колхозтарда тутуулан.

«Торгалы» көзө ажил-агыл артели тудуг ажылы чогуу үеинде организаысты чорутканы-биле тудуг материалы белектер таланы-биле планын—102 хуу күүседип, үшкү кварталда 21 баыңнарын туткан. Ол ишкан Сагыла «Кызыл туз» колхоз тудуг ажылының талазы-биле эки түнелди алган. Районда 4 кезек черде тудубу бүдүрер черлерин тургусканы-биле колхозтар болгаш колхозчулар тудубу-биле бүгүн хандыртыган.

Районун партия, совет организаылары болгаш районда колхозтар тудуунуң килдин колхозтарын тудуг ажылы дүргөдериңге боттуг дууламчыны кошкак көргүскөн-биле 1954 чылда тудуг материалын белектеринин планын чамдыг колхозтар чедир күүсетпеш.

Райкүсөм колхозтарның саң-хөө, бүдүрүлгө планын өй-шаанда бербиң турганының харазы-биле тудуг материалын

рын чогуу үеинде белектер, сөөртүп алыр ажылы болгаш күүрүдөө ууун хуусаалыг чылыны аларын хожууашыкына таварыштырган. Оң уламын колхозтарның тудуун дүргөдериңге Совет чыактан берип турар ууун хуусаалыг чылының чүлө 54 хууун ажылаан.

«Совет Тываның 5 чылы», «Торгалы» болгаш «Кызыл туз» колхозтарда чыгыс ай хевиринг баыңнарын тудуурун чурумун үрөп, бичеледир тудур ийикке чыңе ийштар-биле тудуп, шынарын баысырады турары четпеш. Ол ишкан чыгыс ай хевиринг баыңнарын туттунган деп тудуг бригадалары санап турза-даа, а херек кыралдыг кырышап, пекчаы чедир кылдымаз болгулаар чүдүлөр бар.

Колхозтарда тудуг бригадаларына партия, комсомол организаызындан агитамассалыг ажылы, солун номчулазын, бөседы чоруттай турар. Ол ишкан түстүс тудуг бригадаларына социалыстич чырышты организаыстар талазы-биле ажылы сула чоруп, азыл нормазын күүсетпей турарларын муракчыларның денелениге чедир, муракчыларның дуржулагын непередир ажыларын ам-даз боттандырбай турар.

1955 чылдын тудуг материалдарын чогуу үеинде белектери, оуу тудуг илүңге сөөртүрү колхозтар быштар черлерин, колхозтарда тудуг бригадаларының чугула соругазы болур.

М. ЧАМБАЛ-ООЛ.

Немелде төлевири алган

Барыш-Хемчик районун Кызыл-Мажалык МТС-инин тракторизи эш Сарылар Пуугешке бөдүн колхозчу чораш, бөдүнүн кызыкмак чүткү-биле тракторист деп чагтай атты чедип алган.

Эш Пуугешке чакым, чайгы трактор ажылдарының планы ажыр күүсетпеш, 3100 килограмм тарааны болгаш 5300 рубльди шылыңдан аңгы немелде төле-вире алган.

Тракторист кызыкмак ажылы үнелеп көргөш, Кызыл-Мажалык МТС-тин дирекция чери ууун хуусаалыг чыкы-биле баың туттуруп берген. Ам Пуугешкеин өй-бүдөзи чыгыс чырыс баыңда чурттал турар, оон 9 урууларының 4-тү школада өөренип турар.

Х. КОЖАҢ-ООЛ.

Эки ажылдыг кино механиги

Улуг-Хем районун «Күш-ажылың хостуу» колхозта кино механиги П. Попов бөдүнүн хүдээлгелгит ажылы ак-сеткилгит күүседип, эң муракчы кино механиги болуп турар.

Камыг шын эдилеп турарындан эш Поповтун ажылдадып турар кино аппаратары кино үзүп турда үстүп, уредир чо-

рукка таваржып көрбөш болгаш кызыр чүдүлери база камнап ап турар. Механик ай иштиңде ийи-бүрү 10 кинолар үндүрер планын болза 12 хибе киноларын ийи-үш көтөп үндүрүп, планын ажыр күүседип турар.

В. НИЗОГЛО.

Төрелдер-биле ажыл

Бай-Тайга районун Кызыл-Дар чедир чыкышканың П «а» класы төрелдер-биле ажылы өскөткөш.

Классың ала-нелер-биле хуралын кылган. Хуралын шактыларын өзүлгөр ала-нелеринг баыңнарында барып, оларга таймыр ажылы күштедирип турар. Оң түнелениге К. Тойбуза, Сундуй-оол, Кыдыг, Самба-Иванов олар урууларына таарыкчалыг байдалды тургусканын.

Багай өөренип турган өөреникчилер Валера, Эрес-оол, С. Чечек, Домжа-оол, С. Каама оларын өөрелдиги эки апарган. Классың өөреникчилери өөрелдиге программаны 88 хуу күүсеткен.

Ийиң бола-даа чымык ала-нелер Севи, Серикаалды олар урууларында дуулашпас, алаң-хеп-биле хандырбас, школага келбес болуп турар.

Д. МОНГУШ-ООЛ.

Четпестер-биле эптежиң болбас

Сүт-Хөд районда культура чырыдышкын албан черлери колхозчуларның ортуңуңа агитация массалыг ажылы элөөн күштедирген. Районга чокка чедир-ле бир клас, бир кымыл өг ажиллап турган болза, колхоз бүрүүңде клуб, библиотекалар бар апарган.

Киров аттыг колхозта номчула баыңгы планын ажылдап, колхозчуларга коллективтиг номчулааларын организаыст чорудуп турар. Оң септелгени эки кылган. Олар ийи-биле бүгүн хандыртыган. Ийиң 10 киж кирижкчилгит кырылганда үргүлчү ажылдап турар. Балгунер ажылы доктаамал чоруп турар. «Большевик» колхозтун номчула баыңгының эргелекчи Ховалыг Ира колхозчу малчыларга номчула, бөседалары үргүлчү чорудуп турар.

Оң-биле чергелештир районун культура чырыдышкын албан черлеринин ажылында уаг четпестер бар. Камыин аттыг колхозта библиотека тургустунганында бээр ийи ай ажыл турар. Оң септелгези чурттуулан. Номнарын шаша кырында салып каан, довура-довузда ийиша азы берген. Жданов аттыг колхозта номчула баыңгы дөрт ай чедир ажылдап турар. Оң номнары четелетимден. Номчула баыңгы туларында тускай ашыа-херенги ийишкчилгит каан турбузе колхоз баштаар чери салгып салбай турар. Бо колхозтарда партия организаылары четпестер-биле эптежиң турар.

Культура чырыдышкын албан черлеринин ажылы өскөткөш, алаа дуулаажырының уауу шактыг ужураштырып турар чымык колхоз даргалары база бар. Чул диге «Сталинчы орук» колхозта клуб-бригада концерт белектери кымыл дөш колхоз контораында чымыл алган турар, колхоз даргаы Маллерв эвирис мааны келгеш тарды сымырап турган. Бо дугайында партия организаызының секретары Шокпаз каныг-даа хемчег албаан, сөөлү үеде кымыл өгүң ажылы чорбастаан.

Район төүңде культура баыңгы (директору Седен-оол) багай ажылдап турар. Бот-тымыр уран чүлө белгүмү мынчага чедир организаыстаттымаан. Ол белгүм Киров аттыг колхозтун колхозчуларына оюн көргүзөр дөш 3 ай иштиңде чалашкан. Лекциялар, илеткелдер болбай турар. Кино механиги Лыков ажылыңа харымсалга чок, прогит кымыл турар, чаа кинолар үнөстөөн. Район библиотеканы план чокка ажылдап турар. Районун ном салгың үргүлчү шоочалыг болур. Бо талазы-биле СЭКП райкомунун агитация болгаш пропаганда килдин хемчег албаан.

Районун культура чырыдышкын албан черлеринин ажылында четпестерин дарый узуулаар херек.

Х. БОРБАЙ-ООЛ.

Колхозтарга шэф дууламчызы үргүлчүлөп турар

Кызылдың авторотазының коллективтиг бөдүнү шэфке алганы Кызыл районун Кара-Хакта Чкалов аттыг колхозка үргүлчүлүң шэф дууламчызын көргүзүп турар.

Коллективтиг ажылыңнары болгаш инженер-техниктиг ажылдакчылары эртен күзүн колхоз төүңге 100 кубометр ажыг тудуг ийиң сөөртүжүп берген. Октябрь айын дүргүзүңда авторотазын ийи авторотазы колхозка доктаамал ажылдап, колхозтун ногазын сөөртүжериңге эки дуулашкан. Авторотазын септелге-механика мастерсклзының септелгелери колхозтун

автоматизацияны болгаш көдө ажыл-агый машиналарының кесектерин септежириңге иденкейлиг киржиң турар.

Колхоз баштаар чери болгаш колхозчулар авторотазың коллективтиңиң ажылчыларыңа болгаш инженер-техниктиг бүтү ажилдакчыларыңа боттарың уаг өөрүп четириникини илереткен. Коллективтиг жегунери колхозчуларын өөрүп четириникини харым кылдыр боттарының шэф дууламчызын мөш сонгаар улам күштедирерин хүдээнгенер.

А. БАТАЛОВ.

РЕДАКЦИЯГА ЧАГААЛАР

Чонвуд негелдезин хандырбайн турар

Совет саядың принципин үрөп турар, ажылыңга ээ-харымсалга чок чымык чагалаар редакция бөдүнүң көдө баыңгыларын ап турар.

Бай-Тайга районун Молотов аттыг колхозта магазың өрелдиги эш Очур чөүгүн мурунуга ак-сеткилгит эвес ажылдап турар. Районун склазындан 1 километр черде турар хевиринде магазыңды калбас хергелелгит бараларың—шай, дус болгаш еске-даа бараннар чок болуп турар.

Очур барашкын доктааткан өртөөн барындаалаайн турар. 78 рубльдиң килдидектерин 87 рубльге өткөүлөөш. Эш Очур хергелелгилер элөө эвес, каш-даа рубль берген болза артыман дедир элтепей, элеш кандыг-бир чүвени ал дөш албааш туруп бээр чүдүлери хөй болуп турар деп, эш Д. Шактар билжип турар.

Эш Х. Тормуноң бижиң турары база, ноябрь 6-да Кызыл хоорайның № 10 ма-

гистинин белең хеп сатар салбырынта кымык тон айтырган хергелелгилер хөй турган. Салгың В. Лопкай «кымык тон чө» деп хергелелгилерге харымсал турган. Ийиң турда ийи киж кирип келгеш, саядың турда кымык тон айтырага, кымык тоннарын ушту салып берген, алар садып алгаш үе бергенер.

Эш Делигийн саядың хүдээлгезин өскөр ажиллап, магазың келгеш баыңнарын талың-көүштеринге өй-тала тыртып садып турары канчал-даа шын эвес.

Кызыл районун «Тилдеге» колхозта магазың өрелдигиң Доржиг магазың чөүгү өйүңде ажылап, хергелелгилер үт манамыр чөүгү бар. Магазыңде делгит бараннардың өртөөн көргүспөш, оларын өртөөн болу билип бисес, фактуралыңдан көрүп салып турар. Эш Доржиг болуун кымык эштерге келгеш магазың тыртыштыгып алгаш алуруп бээр чымык сөөлү үеде көүлөп турар деп, эш Д. Ондар билжип турар.

Ном тардылгасы багай чоруп турар

Кызыл районоу ном садарының планын багай күүседип турар. Ном садылган тардыларың айында районун бүтү салып четкини чүлө 295 кезек ном саткан.

Кара-Хак магазын (эргелекчи эш Исаев) ном садылган тардыр айың 20 хонунуң иштиңде чүлө 7 рубльдиң номун саткан, элгес болгаш Эрбек магазынның эргелекчиси эштер Куал биле Мельников номнар садылганындан

шуут оттаалынар. Ном садылган тардыларың айында райоу баштаар чериң өрелдер кезип ном садылганын организаыстаттаан.

Чон ортуңуңа ном салыган тардырың ийиң айтырымын райоу баштаар чериң даргаы эш Монил, салыг килдиниң эргелекчиси эш Маншири чугула көрбөй турарлар.

Н. ХЕРТЕН.

Удуртүлгасы кошкак

Сүт-Хөд районун Киров аттыг колхозта аге школа 239 өөреникчилгит. Школада 70 ажы уруулар күрүне хандыртылган. Өөрелдигениң бижиң уагуулаа оң школа өөрелдигениң шынарын 63 хуу күүсеткен. Моон алгаш көөрге, өөрелдиге кууд шынарың болуп турар. Бо болза, башкылар коллективтиңиң четпес ажылы болгаш районун талазындан четпес удуртүлганы-биле таймырлаштылар. Илаң-

гыла дертүк класс 88 өөреникчилгит, а ийи-чөдүк өз класста орус дылдың грамматика ному чүлө 6 ном бар болуп турар. Оң аңгыда школада комсомол, пионер организаыларыңа кымык багай тургустуулан.

Школаың одалга ийиң үстүң турар. Школаың ажылында четпестерин узуулаарыңга районо дарый хемчег алаа чөтүр.

Н. ЛОПСАН.

Колхозчуларга кино көргүспөш турар

Чөөн-Хемчик районун культура-чырыдышкын килдин кезер кинолар шимчөөшкениң доктаамал ай планын кылбайн турарыңда механиктер боттарының өөргөни-биле чамдыг колхозтарга хөй калтап барып, чамыктарыңа каш айлар иштиңде барбайн турарлар. Чажа, районун Жданов аттыг көдө ажыл-агый

артелийн колхозчулары болгаш ийиңа чурттап турар интеллигент аныктер кино көрбөздөн бээр дөрт ай чедип турар. Ажылч чонун амдыралыңа ууу ужуру-улазыг кино шимчөөшкенин шуу планнап, чонун каво көргүтүлгелери-биле доктаамал хандырар херек.

М. СЫНАА.

Өвүр районун «Коммунистиче орук» колхозтун сууру райоу төүңдөн ырак эвөстө. Ол херде-ле колхозчулар кино көрбөздөн бээр 3—4 ай ажыл турар.

Колхозчу суурун чурттакчыларын ки-

но-чүрүк-биле хандырар дугайында райоу төүңде туруп кино механиги Мамышев, районун культура-чырыдышкын килдин салгып салбайн турар.

Т. САРЫГ-ООЛ.

«ШЫННЫҢ» МАТЕРИАЛДАРЫНЫҢ ИЗИ-БИЛЕ

„Харымсалга чок кадарчылар“

Эрэн районун «Кызыл сымды» колхозтун хойжулары 14 баш хойну бөүрге чидирткенниң дугайында 60 чылдын октябрь 14-ге үнөң № 205 (3142) «Шыны» партиялыг шүтүмчүлүгүң көррөспөндениң колхозта партия эге организаызы хуралыңа чугалазың көргөн.

Ийиңиң мадын харымсалга чок кадарган, 14 хойну бөүрге чидирткен колхозчулар Балбин биле Ямаан-Хөдөл колхозтун когаралын төлеткен, коммунист Тоник ол үеде партия хуралыңа чораш, алаа хамаарышпаз деп, СЭКП Эрэн райкомундан редакцияга дыңыткан.

гүзүлгелерин чыд бүрүле чаартып турар. Оң сценарийда Албанияның анык драматурглары Коль Якович, Бесим Левонич болгаш Фатмир Гыттың ийишлери үнүп турар. Албанияның ала-чурт кинематографизмының үнденип салдыганы. Совет тускай өртемнигелерин дууламчызы-биле «Чая Албания» деп киностудия тургустунган. 1953 чылда албани болгаш совет кино ажилдакчылары «Албанияның уаг дайыңчыны» деп бири уран-чечен өнүк чымык кылдып үндүргөн. Ол кино Калнага болган бүтү делегейиң кинофестивалыңа шаңналга четкен.

Албанияның ажылы чоннарың чагтай чоруп үзүлгө чокка экижип турар. Албанияның ажылы чоннары 1950 чылдазындан чигирин—68 хуу, хевен-саалык пестерин—101,1 хуу, эшти болгаш балкыты—37 хуу, индиктерин—137 хуу хөйүп алган. Бо чылдын октябрь 1-ден өгөлөш, өртектерин сан талазы-биле үшкү чингелдизин чоруткан. Ол чингелдизин түнелениде чоңа чыл дүргүзүңда 300 миллион лек (акша) ажык кирип турар.

Совет Эвилдиз-биле болгаш улаус демократизмың чурттары-биле Албанияның автономнигит болгаш культурутуг харымчалары чыд бүрүде-ле калбарып турар. ССР-ниң болгаш улаус демократизмың чурттарының уагулары-биле албани улаусун аразында тургустунган харымчалар болза, «Зери и популит» солунуң чоокта чаа бижөөни-биле алырга, «Социалистич чаа хевиринг харымчалары болуп турар. Ол харымчалар болууг ден өртенни, эки үр-түнелдиги чык ажылдакчылыгы, бот-боттарыңа ажылы чоруктарың принциптериниң үндөүлөткөш болгаш ажылы чоннарың эрге-ажыктарыңга баран болуп турар».

Албанияның улаусуң чааа тайбың политикаың чыгымың чокка чорутуулаан, ежа чурттар-биле—Югославия-биле болгаш Италия-биле таарымчалыг дипломатиче харымчаларың тургускан болгаш оң

кышпак Греция-биле харымчаларың таарымчалыг бөдүрүлгө чөүгү хемчеглерин алган. Албани чааа тайбыны калгалаарыңга болгаш улаустар аразында дүшкүрүгү чоруп чырыдышкының үндөүлгө чыкып-даа инициативаны деткириңге белеңни бүтү делегейге каш удаа көргүзүп келген. Европага коллективтиг айымы чок чоруктуг системаны тургузар дугайында Совет чалактын «саламын Албания иденкейлиг деткип турар.

Болуун бүтү чедикчилерин Совет Эвилдизин дууламчызымын болгаш деткимчиңиң ачымы-биле чедип алган деп чүвени албани уагу билер. «1944 чылдын ноябрь 29-та чедип алдыганы тилгеле, албани улаустун хосталганын, Улаусу Республиканын тургустунганы Совет Эвилдиз-биле найыраал-биле, оон дууламчызы-биле харымчалыг. Совет Эвилдиз-биле найыраал—бистич бүтү тилгелелериниң магамызы оң»—деп «Зери и популит» солун билжип турар.

Эртен он чылдарың дүргүзүңга—эм амдыралды тургузар талазы-биле уаг чедикчилерин чедип алган Албанияның ажылч чоннары боттарың мораль-политичтиг чыгыс өвин болгаш Албанияның Куп-ажыл партиязын доктандыр сыйрып каттыжышкыны улам-на улаусу биле быжылган турар. Бо чылдын майда улаустун хуралыга болган сонгулалдар ол дугайың онза тодарай көргүскөн. Сонгулалдарга бүтү сонгулаларың 99,9 хууу киришкен; Демократич фронтунуң килдиктары дөш 99,8 хуу бадылашкылар бердинген.

Албани Улаус Республиканың он чык ою—чүлө албани улаустун байырлаал эвес, харым база хосталага ийишкылды болгаш тайбыңа ийишкылды улаустарын байырлаал болуп турар. Албанияның үлгелери болза, улаус демократич тургустунуң амдыралың уаг күжүн бүтү делегейге көргүзүп турар.

В. СМЕРНОВ.

АЛБАНИ УЛУСТУҢ АЛДАРЛЫГ БАЙЫРЛАЛЫ

(Албанияның хосталганындан бээр он чыл болганынга)

Он чылдар мурунуда, 1944 чылдын ноябрь 29-та, уаг килдикч көргөн албани черден өй сөөлү фашистич эжелекчи үндүр сымырткан. Албания хостуг болган. Ол тилгеле-биле эрестиг албани улаустун бөдүнү хосталганы болгаш хамаарышпас чөүрү дөш даштык эжелекчилерге уаг хөй чус чылдардагы демисели өчөшгө четкен.

Европаның эрте бурунуң улаустарының бирөөн албани улаус беш чус чымы чылдарың дүргүзүңда турк дарлалың алаанга турган. 1912 чылда Албанияны хамаарышпас чорудунуң чаралыгының соонда оң чуртун англия, австри, немеч, францүз болгаш итали империалистер эжелеп аларын орадалжып турганнар. 1939 чылда итали фашизм бичиң Албанияга уаг ажык агрессияың өгөдөөн. Албанияга уаг 50 муң кажалыг шеригин, 173 шериг корабларың болгаш 500 чымы сабыгеттарың Муссолини чоруткан. Ийиңа-даа албани улаус бөдүнү төрөөн чуртунуң камгаламыңга чыгыс киж ийишкит аңгы көдүрүп үнөң. Чуртга партизан шимчөөшкени калбарган, Совет Эвилдизингитлер Германияның халаанының соонда ол шимчөөшкени онзазы-биле калбарган.

Албани улаустун демисели Совет Эвилдиз уаг сеткил-сагыш баттыштырышкыны-биле көрүп турган. Албани демиселери итали империализмың камыг-даа амыкшашкыны ССРП хүдээлгез болгаш фашистич эжелекчилерин дарлалыңдан хосталган Албанияны көөрүн күзөп турар деп Совет чазак 1942 чылдын декабрда-да медөгөтөөн.

Делегейин ийиң дайымында гитлержи Германияны чыла шапкан чорук болза, бөдүнү төрөөн чуртун эжелесден шуут хосталып алыр болгаш Улаус Республиканы тургузар арганы Албанияны ажылы чоннарыңа берген.

Эртен 10 чылдарың дүргүзүңда албани улаус бөдүнү Күш-ажыл партиязының удуртулганы-биле улус-демократич тургустунуң быжылгаар болгаш экономикаыңа база культураны хөжүдөр талазы-биле уаг чедикчилерин чедип алган.

Фашистич эжелек болгаш дайың чорудулаары Албанияга уаг когаралды таварыштырган. 93 хоорайлар болгаш 1.285 көдө суурлар, көвүрүлгелери болгаш оруттарың хөй кезин, барык бүтү үлөтүр үрелген турган. Гитлержи эжелекчилер алдын кураларын алгаш барган, каш он муң баш мадары ойдады берген. Ийиңа-даа албани улаустун көстүп көрбөш сөрүлүгү ажылың болгаш улаусу чыактык база Албанияны Күш-ажыл партиязының шуу удуртулганын ачымы-биле, Совет Эвилдизингит болгаш улус демократизмының чурттарың акылды дууламчызының ачымы-биле ол бүтү үрелдикиниң дүргөн ууукталыганын. Дайыңга үрелген экономиканы калтап тургузуп, 1949—1950 чылдарда улус ажыл-агыйны хөжүдериң ийи чык планын күүсетпеш, ам Албанияның ажылч чоннары чуртка чаа амдыралды тургузарың бирги беш чыл планын боттандырары дөш чедикчилер демисел чоруп турар.

Бирги беш чыл планының экономиктиг кол соругазы болза, беш чыл планының

төңчүзүңде (1955 чылда) Албания аграрлы болгаш хожудангай чурт турганында аграрың индустриал чурт кылдыр муулаган турары-биле социализмың экономиктиг үндөүлгөниң тургузары болур.

Улетпүр продукцияның нийти кемчели дайын мурунуга 1938 чылдын дегенден 1953 чылда-ла 9,5 ытаан бөдөн, а бо чылдын төңчүзүңде ол денел дайын мурунугаыңдан 11,4 катап өсөр. Албанияга улаустун эрге-чагырганың чылдарында ала-чурт үлөтүрү—дадан калып тывар чүлө үлөтүрү, пестазы, чигир, энергетика үлетпүр тургустунган. Моон мурунда Албания чигирин, хөвөн-саалыг кымылгы пестерин болгаш шуугайны дашкаартан кирип ап барган болза, чокку келер үеде ол баараннарын даштык чурттарга үндүр салдылап болур алаар. Чылда 20 миллион метр пестү кымыл үндүрер күштүг пест

Тайбыңның Бүгү-делегей Чөвүлелинин Сессиясы

Европаның бүгү күрүнелеринин нинти айыыл чок чоруну организастаар сорулга-биле оларның ажылдажылгазын хандыраар дээш

Делегейиң улустарына Тайбыңның Бүгү-делегей Чөвүлелиниң кыйыры

СТОГОЛЬМ, ноябрь 24. (СЭТА). Делегейиң улустарына Тайбыңның Бүгү-делегей Чөвүлелинин сессиясы кыйгырып жүрүп турат. Ол кыйгырыкта чугаалап турары бола:

«Борейга болгаш Индия-Кыдатта дайынның доозулганын база «Европаның ымыгаал нинтижелешигинин» төлөвиленин күрүнелерин аңгылап турар маргалааларын улустарына идегиди берген турбузе, лондон болгаш париж дугуржулагалары улустарың мурнуңа көргүчүг айымды тургузуу турардыр, ол чүд дээр, «вермахтың» катан төртүңү оларның тус бүрүзүгө киниге көргүчүг айымды турары ол. Борганымшыны Германиянык каттыжымшынык хандырып шыдаар чаз саналдар ымыгаал турбузе, лондон болгаш париж дугуржулагалары боттандыраар немец улустун демократтык болгаш национал күштеринге аар согушкуну таварыштырып, Герман милитаризмин күзөчүткүдүн өскүдүп, Германиянык болгаш Европаның чарымшынынга идиги бээр ийк.

Чепселенишкениниң дүжүр дугайында болгаш массалык ууткаашкынык чепсөөн хоругдаар дугайында өң чугула айтырыгың талазы-биле КНО-га чедип алдынган депшиле тайбыңга идегиди быжылап турбузе, лондон болгаш париж дугуржулагалары боттандыраар үргөзүп дүжүр дүрүнө-биле шыдаар аргажок болу бээр, чепселенишкениниң чаз өндө боттандыраар болдуур ийк.

Парламенттериниң ол дугуржулагалары күштүг болдуур боттандыраар чугаалажымшынык болдуур арганың чүдө хөвөр артырбас өвөс, харын Европага болгаш бүгү делегейге тайбыңга чаз

айымдарын тайлаш чок болдуур байдалы тургузар ийк.

Мынчангаш улустар: бир-ле болза, ботамчалык дугуржулага-биле доостур аргалык чугаалажымшынык, чөз-лз болза, улустар аразының дүжүрүгү чорунуң кошмажымшынык чүд-да өвөс болдуурган.—Барыны Германиянык дайын чепселээр болгаш ону шериг керезинге хаалдып кирир кара-турасында азжылаашкынык шилги алыр чоруктуң мурнунда тургустунган.

Лондон болгаш париж дугуржулагалары күштүг болдуур боттандыраар улустар улустарыңмын таварыштыраар ужураар.

Хостуг сонгулааларың аргазы-биле Германиянык каттыштыраар сорулга-биле, а ол ымыкш Австралия-биле күрүге керезин чарар сорулга-биле дөрт күрүнелериниң аразына чугаалажымшынык доран ажыдарын улустар негээр ужураар.

Оларның айыыл чок чоруну болгаш бүгүдөиниң аразына калы ажылдажылганың аргазы-биле нинти чепселенишкенини хандыраар төлөдө, Европаның бүгү күрүнелериниң тургустунган хамаарыла чыкса, оларның аразына чугаалажымшынык доран ажыдарын улустар негээр ужураар.

Кандыг-даа чазак, кандыг-даа парламент улустун салым-чолун оң тура-сорунга уур чагыраар өргө чок. Этинмейн баар чүвени кымыры улустар берберест.

Улустар Германиянык дайын чепселээр чорукту боттандыраар болдуубас болгаш боттандыраар дем каттыштырган төдөлишкенини-биле Европага айыыл чок чорукче болгаш бүгү делегейге тайбыңга оруту ажыраар.

ТАЙБЫҢНЫҢ БҮГҮ-ДЕЛЕГЕЙ ЧӨВҮЛЕЛИ

СТОГОЛЬМ, 1954 чылдың ноябрь 23.

Даштык ыйышкынык база шериг блоктарының болгаш эвилелдериниң системазының түңдөлиниң Азиянык изы-бүрү кезектеринде тургустунган байдалдарың дугайы

СТОГОЛЬМ, ноябрь 24. (СЭТА). Тайбыңның Бүгү-делегей Чөвүлели «Даштык ыйышкынык база шериг блоктарының болгаш эвилелдериниң системазының түңдөлиниң Азиянык изы-бүрү кезектеринде тургустунган байдалды дугайында» резолюцияны күзөп алган. Ол резолюцияда чугаалап турары бола:

Азияда байдалды өөрөңип көргөш, Тайбыңның Бүгү-делегей Чөвүлелиниң сессиясы Борейга болгаш Индия-Кыдатта дайынның сокардырына идиги берген, Азияда тайбыңга таарымчалык байдалдарын тургускан болгаш улустар аразының күштүгүгү чоруну кошмажымшынык чингетил күгү ужу-дузалык аас-кежиктиг бүтүрүшүгө ботуңуң сеткил хангалы илередиң тур.

Шөвүлө чөвүлө хуралының түңдөлдөрү тайбыңга ымыкшымды күштериниң тилеги болуп турар. Индия-Кыдатта дайын чорудулагалары осыатынган, мынчангаш делегейиң ол районунга хей чыңгарың дүргүзүндө улуг дайынар бирле дугаарына мон ыкш чок болуп турары ол. Индиянык болгаш Кыдаттың премьер-министрлериниң кады ымыкш декларацияны даразындагы беш принциптерге үндө-илдөөш, тайбың кожа-хөлбө дөгүнаашкынык идеалына тоңдагы хевирин берген, ол принциптер мындай:

1. Девискээр талазы-биле бүдүн турар чорукту болгаш тусвай хамаарышпас өргөңи кайы-кайымың күндөжүлери.

2. Халдашпазы.

3. Өскө күрүнелериниң иштиги херектеринге чаралашпазы.

4. Ден өргө болгаш кайы-кайымыңа ажытыг болуу.

5. Тайбың кожа-хөлбө дөгүнаашкыны. Ол принциптерин Азиянык болгаш бүгү делегейиң улустары изи-биле күзөп алган болгаш Бирманың, Вьетнамның Демократтык Республиказының, Совет Эвилелиниң чазактары болгаш Индонезиянык чазаның улуртукчулары база күзөп алган. Ол беш принциптер Азияга тайбыңның болгаш коллективте айыыл чок чоруктуң чүгө үдөлинирин салган өвөс, харын оларны күзөп алыр бүгү чурттарың аразына тайбың кожа-хөлбө дөгүнаашкынык болгаш байыратыг харылааларга үдөлиниң бээр ийк.

Ол болушкуннар «азийжилерин азий-лерге уду турдуу» кылдыр албаалары аралдажып турган кижилерин идегидерин буза шалкып, Азияда чалгыс өпти болгаш өп-сеткил каттыштырылганы быжылаан. Мынчалда-да дайынның таламчалыкы боттарының Азияга тергилдээр дээр шланжыны шериг керөөлери тургузарың аргазы-биле, шериг өчкүчүлөөлөрүң аргазы-биле, азийжи улустарың иштиги херектеринге улам-на

өзү турар чаралашымшынык болгаш улустарга уду үдөлиниң аргазы-биле боттандыраар дайын-дагың оралдажып турарың.

Ол ботталдарын үер база Азияга тайбыңны болгаш айыыл чок чорукту хандыраар дөш, даразындагы чүддөри кымырыңче Тайбыңның Бүгү-делегей Чөвүлелиниң болгаш бүгү делегейиң улустарың кыйгырып тур:

1. Азияга тайбыңның зоназын калбартырып болгаш быжылаарың база беш принциптерге үндөилдөөш тайбың болгаш коллективте айыыл чок чорукту доктаадып тургузарың.

2. Мурнуу-Чөөн Азияга агрессия блоку (СЕАТО) тургузар дээр оралдажымшынык удурамырың, база ол төлөвиледи болгаш шериг блоктарың өскө-даа төлөвилелерин, чижээлээрге, азийжилерин азийжилерге удурамыштыр тургузуу, бүгү делегейге тайбыңга ымыкшымшык болуп турар АКШ-Пакистан керезин боттандыраар чорукту үерин.

3. Азиянык бүгү районнарында, оң иштиңде Малайяда, Барыны Иранда (Голландиянык Ча Гвианезияда) болгаш Голла даштык тергилдөөшкенин болгаш чаралашымшынык сокарды чорукту чаралаштыр. Ол девискээрлерден бүгү даштык шериг күштерин үндүрө, а ол ымыкш анык чөргө бүгү даштык шериг базаларын ууткаар чорукту база Ожум осеанга өчүмүг уруктарга чедирең болгаш Азиянык болуу агарың база стуну хорананан атомуг болгаш водородтуг бомбаларың айымдыг шенеделерин доран ара сокардыр чорукту чедип алырың.

4. Кыдаттың девискээр — Тайваньга (Формоза) даштык интервенцияны сокарды чорукту негээрин, КНО-да ботуңуң дүрүм өзүгээр олудун Кыдат Улус Республикасы ээлеп алыр чорукту негээрин.

5. Сонугурадыг күрүнелер корей улустун күзөп-чүткүлдөрүнө дүштүр, Борейны тайбың каттыштыраар талазы-биле конференцияны Азиянык нейтралдык күрүнелериниң киржилгези-биле дүргөп дайын агаалар чорукту негээрин. Индия-Кыдатта тайбыңчылыгың негеделериниң ымыгың сагыр чорукту негээрин.

6. Японияны катан чепселээринге, — Азияда болгаш бүгү делегейге тайбыңга болгаш айыыл чок чорукча кыжанын турар дагың чепселенишкениңе удуражымшыныкың таварыштырың.

Азиянык улустарың тайбыңны быжылаарың, бүгү талаалык депшилениң хөгжүдөлиниң хостун болгаш бүгү делегейге тайбыңны доктаадып тургузарыңга боттарың салымшыкың кириерин чүдө мундыг орук-биле чедип ап шыдаар.

СТОГОЛЬМ, 1954 чылдың ноябрь 23.

Чепселенишкениниң дүжүрүң дээш база массалык ууткаашкынык чепсөөн хоругдаары дээш тайбыңга ымыкшымды күштериниң демиселиниң дугайында

СТОГОЛЬМ, ноябрь 24. (СЭТА). Тайбыңның Бүгү-делегей Чөвүлелиниң сессиясы «Чепселенишкениниң дүжүрүң дээш база массалык ууткаашкынык чепсөөн хоругдаары дээш тайбыңга ымыкшымды күштериниң демиселиниң дугайында» резолюцияны күзөп алган. Ол резолюцияда чугаалап турары бола:

сөөн хоругдаары дээш тайбыңга ымыкшымды күштериниң демиселиниң дугайында» резолюцияны күзөп алган. Ол резолюцияда чугаалап турары бола:

Дөрт чылдар мурнунда атомуг чепсөөн бүрүн хоругдаарың кыйгырыңың Стогольмга чараан.

Ол кыйгырыңың догандыр бүгү улустарың чоруткан кампаниясы Борейга болгаш Индия-Кыдатка атомуг бомбаларың херекселерини шалтыктаан. Улустарың шу-дургу демисели Борейга болгаш Индия-Кыдатка дайын чорудулагаларың сокардырыңче чазактарың баз албадың.

Мынчалажок чепселенишкениниң өндөрө боттандыраар күштенниң болгаш массалык ууткаашкынык улам-на үргө-лөчү чепселериниң сокарды чок хөгжүдөлиниң хамаарыштыр бүгүн база дагың дайын айымшыкың мурнунда турар өнс.

Улустарың тура-соруу ол айымды чайлаарың база дагың хандырың шы-даар болгаш хандыраар-даа ужураар.

Чепселенишкениниң дүжүр дугайында болгаш атомуг чепсөөн хоруг-даар дугайында айтырыгың чугаалажым көргөңө КНО-га чедип алдынган депши-лени Тайбыңның Бүгү-делегей Чөвүлели ханымшыкың-биле демделген тур. Ол түң-дө чугаалажымшыныкың аргазы-биле чедип алдынган, ол чорук компромиссия аргазы-биле дугуржулагаларың болдуур аргалымың дугайың херечилеп турар. Ол айтырыгыңың шиттирээринче орукту ажыдып берип турар резолюцияны бир үн-биле күзөп алыр арганы Кол Ассам-блеяга харын ол өргө берген.

Началажок барыны таламы күрүнелериниң Барыны Германияны дагың чепсел-дээр база ону лондон болгаш париж дугуржулагаларың иштиңде шериг блогуңга хандып кирир дээр оралдажымшы-кың чепселенишкениниң дүжүрүң боттандыраарыңга улашкан күженишкени-нени хоралап, ам чедип алдынган түңдө-дөри согушкун аазаңга тургузуу турар.

Атомуг өнериниң тайбың ажылаар дугайында ам чоруп турар чугаалажымшы-кынарага Тайбыңның Бүгү-делегей Чөвү-лели байыр чедирип тур. Оң-биле кады кижэ төрөлгөтөн ядерин өнериниң тай-бың боттандыраар чүгө ол өнериниң шериг сорулгаларыңга ажылаарың хоруг-даан соонда бүрүн херексел шыдаар ар-галы деп чүвени ол меделген тур. Шың-гымы инспекцияны болгаш контролду боттандыраарыңга чогулмалык механизми тургузары ымыкш ол талазы-биле дугур-жулга база черле болдуур аргалык дээр-аниге ол бүтүрөң турар.

Ам чугаалажым турар саналдарга үндө-илдөөш бо чугула айтырыгыңың талазы-мда

Даштык ыйышкынык база шериг блоктарының болгаш эвилелдериниң системазының түңдөлиниң хамаарылгалык болгаш чартык хамаарылгалык чурттарда тургустунган байдалды дугайында

СТОГОЛЬМ, ноябрь 24. (СЭТА). Тайбыңның Бүгү-делегей Чөвүлелиниң сессиясы «Даштык ыйышкынык база шериг блоктарының болгаш эвилелдериниң системазының түңдөлиниң хамаарылгалык болгаш чартык хамаарылгалык чурттарда тургустунган байдалды дугайында» резолюцияны күзөп алган. Резолюцияда чугаалап турары бола:

Улустарың колониялыг хамаарылганың байдалына тургузарыңга херекелет-нини турар күчүлөөшкенин болгаш дар-лашкыныкың тайбыңны херекте уулу айыыл болуп турар деп тайбың дээш бүгү-делегей шимчөөшкениң киржилгези кезеде санап келген.

Чартык колония улустарың иштиги херектеринге даштык чаралашымшы-кың, оларын чурттарын агрессия керез-лерге хандып кирир, оларын девиск-ээринге даштык стратегия базаларың тургузары улустар аразының харылаа-ларында дүштүрүгү чоруктары күштө-дөр деп чүвени сессиянык киржилгези кезеде санап келген.

Лондон болгаш париж дугуржулагалары чүгө, Европанык улустарың айыыл чок чорунуң болгаш бүгү делегейге тайбыңга айыыл болуп турар өвөс, харын оларны боттандыраар колония болгаш чартык ко-лония улустарың амдыралыңга шуут, аар-берге уруктарын болуп ийик, мын-чаарга ол улустарың амдыралы ыңдыг аар-берге уруктар чокта бөзүн аажок ажык-човулангың болуп, харын чамдык-та айымдыг үгү-хуулу болуп турар бол-гай.

Хамаарылгалык болгаш чартык хама-арылгалык изы-бүрү чурттарга тургу-стунган байдалдан үнүп турар, тайбың херекте айыыл Тайбыңның Бүгү-делег-ей Чөвүлели делегейиң хей-нитиниң санал-ошаның мурнунда база дагың ошалап демделген тур. Малайяда, Бениа-да, Сонгу Африкада чепселет чөрдө-дөр ажык дайынар болуу берип, бүгү

Тайбыңга ымыкшымды күштериниң төлөөлөкчилериниң Бүгү делегей ассамблеязын чымдыраар дугайында

СТОГОЛЬМ, ноябрь 24. (СЭТА). Тайбыңның Бүгү-делегей Чөвүлели «Тайбыңга ымыкшымды күштериниң төлөөлөкчилериниң Бүгү-делегей ассамблеязын чымдыраар дугайында» кыйгырыңың күзөп алган. Ол кыйгырыкта чугаалап турары бола:

Амгы үдө, тайбыңны быжылаарың аргалары аажок улу турбузе, ол аргаларын чүт-даа өвөс болдуурлар аргалык чаз айымдар тыттып көп турардыр. Чүгө улустарың боттарың күчү-

биле дугуржулагаларың сонгураалдык-тын чокка чедип алыр дөш ийи дапыр күженишкениниң салырыңче улуг күрү-делерин Тайбыңның Бүгү-делегей Чөвү-лели кыйгырып тур. Амдымында ол сорулга чедип алдынааны барымдалаш, өртө-ниң амгы үдөги байдалында бөзөң болгаш доран илеретинип турар атомуг болгаш водородтуг бомбаларың бүгү-ле шенедө чазымдырышкениниң хоругдаарың талазы-биле доран дугуржулгага кели-ринче оларны ол кыйгырып тур. Базыла чокка бүгү-ле чазактар кандыг-даа чыл-дак-биле ядерлиг чепсөөн кыжар-даа херекелес деп күзөлөгөлөрү доран алы-рың ол база турштуну-биле негеп тур.

Мынчангаш бо базымнар чүгө баштай-гы сонгураалдык болбас хемчегелер болуп ийик, болзың боттандыраар бол айтыры-гы: массалык ууткаашкынык—атомуг, бактерологтуг болгаш химиятыг бүгү чеп-селерин чайлаарың база чепселенишкени-нени бүгү-нитти кымырыңың шитти-рээриниң канчаарга-да саадатпас ужу-рлуг. Оон туржуу бо базымнар чепселени-шкениниң бүгү-нитти кымыраар, мас-салык ууткаашкынык чепсөөн хоругдаар дугайында болгаш бүгү чурттарга инспек-ция бөлүктөрүн чорударың көрүп турар делегей контролду тургузар дугайында өң калбак болгаш өң чугула дугуржулаже орукка боттарың-ла улуг базым болуп ийк.

Чепселенишкениниң бүгү-нитти бол-гаш ымыкшымды дүжүрүңиң азымында хосталган херекчилерин улустарың, ымыкшымды талазы-биле жожу-дангай чурттарга улустарың амдыралды деңгелин бедиринче улаштыраарың Тай-быңның Бүгү-делегей Чөвүлели чүткүдүг негеп тур.

Чепселенишкениниң бүгү-нитти кы-мырың болгаш массалык ууткаашкыны-кык чепсөөн хоругдаарың чер болганга, кезеде негээринче делегейиң улустарың Тайбыңның Бүгү-делегей Чөвүлели кый-гырып тур. Ол чокка тайбыңның полити-казы болдунас.

Бир өвөс улустар бо ымыкшымды демисел-ге каттылар база тайбыңче, бот-бодун бил-чир чорукче болгаш кыжыларнык өп-сет-кил каттыштырышкыныкың боттарың кайжачык улуг үзө-чүткүлүгүң дугайың чазактарга болгаш КНО-га бүгү-ле шиттирли-биле меделээр болза, улустарың тура-соруу бо сорулгаларың чедип алмыр хандырып шыдаар болгаш хандыраар-даа ужураар.

СТОГОЛЬМ, 1954 чылдың ноябрь 23.

Тайбыңның Бүгү-делегей Чөвүлели улустар аразының харылааларыңга ха-маарыштыр дүжүрүң чокка, бүтүрөшпөс чорук болгаш дөш хөң чорук чокка чурттарын күзөп турар тайбыңга ымык-шымды бүгү күштерин, бүгү өр болгаш херекелес улустарың байыраалдык-биле кыйгырып тур. Амдымында орайтаваан-да, боттарың күженишкениниң кат-

Культураның улуг ойларын (хүннерин) эрттирер дугайында

СТОГОЛЬМ, ноябрь 24. (СЭТА). Тайбыңның Бүгү-делегей Чөвүлелиниң сессиясы культураның улуг ойларын (хүннерин) эрттирер дугайында даразындагы кыйты-рыгың үндүргөн:

1955 чылдың дургузууда бүгү делегей-ниң улустарың делегей культураның улуг төлөөлөкчилериниң даразындагы ой-ларың (хүннерин) демделээр:

Шилер—мөчөөн хүнүдөн бээр 150 чылы.

Миңевит—мөчөөн хүнүдөн бээр 100 чылы.

Монтеаль—мөчөөн хүнүдөн бээр 200 чылы.

Андерсен — төртүңгөн хүнүдөн бээр 150 чылы.

Сервантес—«Дон Кихоттун» баштайгы үндүргөлиниң чырымы, үгөн хүнүдөн

тиштыраарыңче оларны ол кыйгырып тур-1954 чылдың майны ишти чартымында тайбыңга ымыкшымды бүгү күштер-ниң төлөөлөкчилериниң улуг, Бүгү-делег-ей ассамблеязын чымдыраар дугайында шиттирер Тайбың Чөвүлели күзөп ал-ды.

СТОГОЛЬМ, 1954 чылдың ноябрь 23.

Совет чазактың 1954 чылдың ноябрь 13-теги нотазына Швейцариянык чазаның харызы

Ноябрь 24-те Швейцариянык Москвада миссиясы ССР Эвилелиниң Даштык Ке-ректер Министерствозунга 1954 чылдың ноябрь 13-теги нота дугайы Швейцария-нык чазаның харызын дамчыдып бер-ген.

Харызы швейцар чазак 1954 чылдың ноябрь 13-теги нота дугайы Совет чазак-ка өөрүп чегиринге илереткен болгаш «делегейге, ымыкшымды Европага тайбыңның база айыыл чок чоруктуң быжыг өсү-чү-рүм тургузарыңга улашкан» нищити-вага байыр чедирип турар. «Швейцар конфедерация үргүчү нейтралитеттиг болуп кол хоойдуулаа ымыкш болуп ар-гышпаан, ол сорулганы боттандыраарга ботуңуң салымшыкың кириерин кезеде оралдажып келген болгаш ам үдө база оралдажып турар» деп харын нотада чугаалап турар. Швейцария «уз кол хоойлу-биле дүштөс болгаш өскө чуртка хамаарыштыр таарышпас хемчегелерге оң киржиңге чедирип болуп коллек-тивтиг айыыл чок чоруктуң кандыг-бир

системазыга каттыкшы шыдаас ийк». Совет нотада салдынган чамдык айты-рыктар сөөлү дайымың түңдөлиниң болгаш тайбың керезелерин чогулдана тыткын келгенге меделгелиншаан, швей-цар чазактың меделген турары бола, ол айтырыгың, оларны шиттирлеп болуп чурттарын чазактары чугаалажым дөш болгаш шиттирлээр ужуру-дур. Швей-цариянык чазак «ол чугаалажымшы-нарга конфедерациянык киржалгези амгы чаада ол айтырыгыңың шиттир-лөөринге деткимчелиг болуп деп бодалайн турар».

Ноябрь 13-теги нотада кылдынган чал-галың Швейцариянык чазак күзөп ап шыдаас деп санап-даа турар болза, ни-ти европа чөвүлө хуралына Швейцария-нык киржалгезиниң дугайында болгаш үргүчүңүң нейтралитетинге тургаш, тайбыңны болгаш айыыл чок чоруктуң өсү-чүрүмүң тургузарыңга калы ажылда-жылганы дугайында айтырыгың ол көө-рүңге бөзөң.

Совет чазактың 1954 чылдың ноябрь 13-теги нотазына Югославиянык чазаның харызы

Югославиянык федеративтиг улус рес-публиказының даштык херектериниң талазы-биле күрүнө секретары ноябрь 24-те ССР-ниң Югославияда админ че-ринге 1954 чылдың ноябрь 13-те совет нотага Югославиянык федеративтиг улус республиказының чазаның харызын дамчыдып берген.

«Бир тээ ол Югославиянык федератив-тиг улус республиказының чазаның кончүг улуг ужу-дузалык кылдыр көрүп турар айтырыгыңга хамаарып турар болганы-биле» ССР-ниң чазаның сала-мы Югославиянык федеративтиг улус республиказының чазак кичөөңгөйлөт өөрөңип көргөн деп нотада чугаалап тур-ар.

«Европаның ажык айтырыгың, ымыкш европа чурттарың айыыл чок чорунуң айтырымың тайбыңга ымыкшымды кылдыр шиттирлөөринге ажыктыг болуп баар кандыг-даа күженишкениң үдөлинишаан, Югославиянык федеративтиг улус республиказының чазак ону байыр-лап турар болгаш Совет чазактың сана-ланда кирип турар конференцияны дугайында идеянык болуу, а ол ымыкш ол саналды 23 чурттарга чорутканын де-лип, Катышкан Нацпалар Организация-зының Уставының принциптеринге дүш-түр ымыкш конференцияны эрттирер улустар аразының дүштүрүгү чоруну чамырдыраарыңга азын улуг салымш-

кың болуп ийк» деп санап турар деп харын нотада чугаалап турар. «Өскө талазында, югослав чазак «Евро-паның элзон хей чурттарының бодал-оны» нинти сонугурадыг болуп турар хей-айтырыгыңың талазы-биле амгы үдө ам-да бот-бодундан кончүг ырак болуп турар, мынчангаш Европанык хей сангы чурттары амгы үдө айтырыңга конферен-цияга киржиңге бөзөң өвөс» деп санап турар. Югослав чазак бир өвөс конферен-ция ноябрь 13-те совет нотада көрдүгөн хуусаан сөөлүрөдүр болуп болза, эми эртер орайтаваан болуп деп бодал-оналды чугаалап турар.

Югославиянык федеративтиг улус рес-публиказының чазак «айтырың ула-дымышаанга бүгү сонугурадыг чурттар-нык дем каттыштыраар күженишкениниң, ымыкш, бир өвөс оң-биле черелештер чепселенишкениниң дугуржулажым кыжылаарыңга күзөп-чүткү турган болза, эрге-ажыктага болгаш күзөп-чүт-күлдөргө дүштүрүгү база бүгү сонугурадыг чурттарын киржилгези-биле ымыкш кон-ференцияны эрттир